

ÉRTEKEZÉSEK

A

TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

HARMADIK KÖTET.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

FRAKNÓI VILMOS

OSZTÁLYTITKÁR.

A M. T. AKADÉMIA
KITKÁRI HIVATALA

BUDAPEST, 1875.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia bérházában.)

3 13602

TARTALOM.

- I. szám. A kényszer-egység a csődeljárásban. Apáthy Istvántól.
  - II. szám. Quetelet emlékezete. Keleti Károlytól.
  - III. szám. Magyarország népesedési mozgalma 1864—1873-ban és a cholera. Keleti Károlytól.
  - IV. szám. Újabb adataink Magyarország bűnvádi statistikájából. Konek Sándortól.
  - V. szám. A statistika és a nemzetgazdaságtan közti viszony a mai korban. Konek Sándortól.
  - VI. szám. Emlékbeszéd szigeti Warg János l. tag felett. Galgóczy Károlytól.
  - VII. szám. Statistikai tanulmányok hazánk közegészségi állapota felett. Dr. Weszelovszky Károlytól.
  - VIII. szám. Visszapillantás az előbbi m. k. curiának 1724—1769-ki működésére. Wenzel Gusztávtól.
  - IX. szám. Emlékbeszéd Csacskó Imre l. tag felett. Pauler Tivádtól.
-

ÉRTEKEZÉSEK
A TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

FRAKNÓI VILMOS,

OSZTÁLYTITKÁR.

III. KÖTET. IV. SZÁM. 1875.

UJABB ADATAINK
MAGYARORSZÁG
BÜNVÁDI STATISTIKÁJÁBÓL.

KONEK SÁNDOR,

R. TAGTÓL.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia 1875. ápril 5-iki ülésén.)

— Ára 35 kr. —

BUDAPEST, 1875.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALÁBAN.

(Az Akadémia bérházában.)

ÉRTEKEZÉSEK

a történeti tudományok köréből.

Első kötet. 1867—1870.

I. Szám. Hazánk közlekedési eszközeiről. Hunfalvy János- tól. 1867. 55. l.	Ára 35 kr.
II. Szám. A perdöntő bajvívások története Magyarországon. Pesty Frigyes-től. 1867. 190 l.	1 frt. 30 kr.
III. Szám. Dunántuli levéltárak ismertetése különös tekintettel II. Rákóczi Ferencz korára. Thaly Kálmán-tól. 1867. 46 l.	30 kr.
IV. Szám. A magyar birodalom nemzetiségei és ezek száma vár- megyék és járások szerint Fényes Elektől. 1867. 77 l.	50 kr.
V. Szám. Egy lap Erdély legújabb történelméből. Szilágyi Ferencz-től. 1867. 160 l.	90 kr.
VI. Szám. Bethlen Gábor fejedelem trónfoglalása. Szilágyi Sándor-tól. 1867. 74 l.	45 kr.
VII. Szám. A Temesi Bánság elnevezésének jogosulatlansága. Pesty Frigyes-től. 1868. 48 l.	30 kr.
VIII. Szám. Babylonia és Assyria őskori történelmének hiteles- sége. Ribáry Ferencz-től. 1869. 51 l.	30 kr.
IX. Szám. Ráth Károly m. akad. tag emlékezete. Rómer Fló- ristól. 1869. 25 l.	20 kr.
X. Szám. II. Endre szabadságlevelei. Knauz Nándor-tól. 1869. 79 l.	50 kr.
XI. Szám. Rendi országgyűléseink jellemzéséhez. Salamon Ferencz-től. 1869. 36 l.	20 kr.
XII. Szám. Zilah történelméből. Szilágyi Ferencz-től. 1870. 136 l.	85 kr.

Második kötet. 1872.

I. Szám. Jelentés az Antwerpiában 1871-ik évi augusztus 13— 22-éig tartott nemzetközi geográfiai congressus munká- latairól. Hunfalvy Jánostól. 1872. 31 lap.	20 kr.
II. Szám. Nyitra vármegyének XV. századbeli vámhelyei. Wen- zel Gusztáv-tól. 1872. 14 l.	10 kr.
III. Szám. Péter és Aba. Szabó Károly-tól. 1872. 48 l. .	30 kr.
IV. Szám. Henckel János, Mária királyné udv. papja. Frankl Vilm.ostól. 1872. 31 l.	15 kr.

UJABB ADATAINK
MAGYARORSZÁG
BÜNVÁDI STATISTIKÁJÁBÓL.

KONEK SÁNDOR,

R. TAGTÓL.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia 1875. ápril 5-iki ülésén.)

BUDAPEST, 1875.

A M. TUD. AKADEMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALÁBAN.

(Az Akadémia bérházában.)

Nyomatott az Athenaeum nyomdájában.

UJABB ADATAINK MAGYARORSZÁG BŰNVÁDI STATISZTIKÁJÁBÓL.

Elismert tény, hogy a bűnvádi statisztikában nem csak a bölcséleti tudományoknak bő anyag kínálkozik erkölcs- és lélektani elvek megállapítására, hanem abban felette gazdag forrás rejlik a legfontosabb társadalmi és állami érdekek kellő méltatására is. Nem csupán az egyéni szabadság védelmét a közérdekek biztosításával összehangoztatni törekvő bűnvádi eljárásnak helyes vagy helytelen volta, nem csupán a bíróságok meg- vagy meg nem felelő szervezete, azoknak gyors vagy lassú működése, hanem számos egyéb társadalmi és közgazdasági állapot a büntetőügyi adatokból ismerhető fel.

A közgazdasági viszonyoknak minden javulása vagy rosszabbodása, a közérzület nemesbülésében vagy elkorcsosodásában visszatükröző kulturhaladás vagy hanyatlás, többi közt a büntettség évi hullámverésében nyilvánul. Valamint az emberi egészség minden megzavarása a testi organismusban rejlő kórantagra, úgy a büntettség normalis folyamában beálló minden megzavarás kóros társadalmi állapotra mutat; a lappangó baj azonban csak a kórjelek alapos tanulmányozása fonálán ismerhető fel biztosan, és a therapia, valamint a testi vagy a socialbojoknál is csak a pathologia útján megállapított helyes diagnosis mellett alkalmazható sikerbiztosan.

M. T. Akad. Érték. A Társad. Tud. köréből. 1875.

Hogy azonban a bűntények hullámmásában nyilatkozó körjelek maga a köranyag helyes felismerésére vezethessenek, több éven át szakadatlanul és egyformán folyó, a tudomány és a társadalmi élet igényeinek teljesen megfelelő adatgyűjtés szükséges; szórványos vagy töredékes adatkészlet csak térvkövetkeztetésekre vezet, mert a társadalmi bajokra mutató symptomák csak akkor vesznek föl következtetésre készítő jelleget, ha évek során át egyenlőképen folytatott észlelés fonálán mint határozott és constans természetű, nem pedig ephemer tünetényként jelenkeznek.

Annál sajnosabb, hogy valamint társadalmi állapotaink számos egyéb jelzőire, úgy a visszás social állapotok megítélésére különösen alkalmas bűnvádi statistikára nézve is a legujabb időkig szegényebbek voltunk, mint voltunk az osztrák absolut kormány idejében. Épen azon korszakra nézve, mely alkotmányos ujjásszületésünk történetében annyira fontos, melyre legkíváncsiabb lenne, hogy autonom szerepelésünknek a társadalmi életre való közvetlen kihatását mérlegelhezzük, nélkülözzük a kívánt adatokat. Valóban leverő tapasztalat, hogy a magyar felelős kormánynak, hogy az önállóan működő magyar statistikai hivatalnak minden erőlködés mellett nem sikerülhetett az igazságügynek ama adatait évről évre pontosan megszerezhetni, melyeket az osztrák kormánynak módjában volt minden fenakadás nélkül éveken át gyűjteni és összeállítva közzé tenni.

Csak 1872-től fogva, miután az 1871 : 31. és 32. t. cz. által a hazai bíróságok szervezete megállapítva lett és ugyanazon év 33. t. cz. által a kir. ügyészségeknek kötelességül tétetett pontos kimutatásokat minden év végén beszolgáltatni, újból megindult az 5 éven át megszakasztva volt adatgyűjtés, de az első évben, melyre nézve ily sajnós szünetelés után újra az óhajtott adatok birtokába jutottunk, azok még csak Magyarországra sem szolgáltatottak be teljesen, hiányzanak azokból a Fiume városa és kerületéről, meg a polgárosított magyar határőrvidéki részekről szóló adatok, tehát nem képesek a mai Magyarország bűnügystatistikai képét nyújtani. Csak a reákövetkezett 1873. évben sikerült az összes Magyarország

ebbeli adatait egybegyűjteni, és ezek újabban azon ministeri tudósításban tétettek közzé, mely a »magyar kir. igazságügy-ministerium működése s a magyarországi igazságügy állása 1873-ban« czim alatt a folyó évben jelent meg. Az 1872-ik évre vonatkozó adatok a múlt évben megjelent azon ministeri tudósításban foglaltatnak, mely az igazságügy-ministerium működését 1867—72-ig ismerteti meg.

Horvát-Szlavonország autonom törvénykezéssel bírván és a magyar igazságügy-ministeriumnak ügyköre a társországoakra nem terjedvén ki, azoknak bünvádi statistikáját illetőleg, más forráshoz kell fordulnunk. A magyar statist. hivatal évkönyvének a múlt évben megjelent második folyamában közli ugyan az 1868—72-ig terjedő ebbeli adatokat, de azon lényeges eltérések, melyek az elítelt büntettek általános száma és azok személyes viszonyaik szerinti adataik közt fenfornak, nem keveset ingatják meg a megbízható voltuk iránti hitet; ép oly kevésbé megbízhatók azon bő ugyan de mégis fellette házagos adatok, melyek ugyanazon évkönyvi folyamában Magyarország bünvádi statistikájára az 1867—71-iki időközre közöltetnek. A magyar statistikai hivatal t. i. dicséretes törekvéssel igyekezett áthidalni azon űrt, mely e tekintetben a mondott 5 éven át beállott, de nem vala képes a magyar bíróságoktól a kívánt adatokat teljesen beszerezni; hogy mégis igazolva legyen a nagy közönség előtt, hogy nem rajta mult ezen sajnos házagnak megfelelő kitöltése, a töredékes anyagot ugy, a mint az beérkezett, közzé teszi; a tudománynak az által nincsen ugyan nagy szolgálat téve, mindamelllett az 5 év, melyet a töredékes közlés az évkönyvben elfoglal, nem merőben pazarlás, mert ha mindjárt ezen töredékes adatok, mint Keleti maga is elismeri, koránsem olyanok, hogy belőlök közérkölcshégi vagy hasonló viszonyainkra következtetéseket lehetne vonni, bennök, fájdalom, inkább csak törvénykezésünk szomorú multja tükröződvén vissza, mégis bünvádi statistikánk fő jellemző ismérvei azokban is elég hiven jutnak kifejezésre, elismert statistikai igazság lévén, hogy az állandó viszonyok még akkor is csodálatos arányegyenlőséggel kerülnek színre, ha azok bár töredékes, de nagy számokban vonatnak vizsgálat alá, ebben rejlik azon bizonyíték, melyet sokan

a nagy számok törvényének szeretnek jelzeni; alkalmam lesz a jelen értekezés fonalán ezen adatokra többször reflectálni és kimutatni, hogy a milyen haszonvehetlenek, tekintve az absolut számok értékét, ép oly haszonvehetők, ha a bennök rejlő viszonylagos becs szerint vétetnek alkalmazásba.

Egy évnek adatai nem alkalmasak ugyan arra, hogy az oly kényes természetű téren, milyen a közerkölcsiség mérveül jelenkező bűnvádi statistika, biztos következtetések levezetésére szolgáljanak, a mennyiben azonban az 1872-iki adatok is, melyek csaknem egész Magyarországot felölelik, egybevetésre teljesen alkalmasak, a párhuzam főleg az arányviszonyokkal minden habozás nélkül tétethetvén; a mennyiben továbbá az 1873-ik évi adatokban mutatkozó arányok viszonyítva az 1867—1871-iki öt év átlagához, elég biztos fonallal szolgálnak megbírlására annak, hogy mennyiben változtak azóta társadalmi viszonyaink, mennyiben nem: az egy 1873-ik évre teljes mérvben kínálkozó adatkészlet magában is elég bő anyagot nyújt tanulságos elmélkedésre, kivált ha az nem vajmi genialis combinatiokra, hanem a concret viszonyokon gyökerező észlelésekre használtatik fel.

A büntetőügyi statistikában már az évenként előforduló följelentések és bűnvádi nyomozások száma, főleg pedig a megejtett vizsgálatok eredménye bir némi fontossággal: az elkövetett büntettekről való följelentések létszámában és azoknak évről évre való hullámozásában részint az egy évben valóban helyt foglalt törvényszegések absolut száma, részint az eljáró birói közegek nagyobb-kisebb erélye, részint végre hol a királyi ügyészek hivatali tulbuzgalma, hol a nép jellemében rejlő följelentési hajlamnak erősebb vagy gyöngébb nyilvánulása jut némi kifejezésre, jelesül ha a megejtett vizsgálatok a följelentéseket nagyobbbrészt alaptalanoknak tinitetik fel.

A büntettek miatti följelentések száma 1873-ban Magyarországon 67,683 volt, miből 26,901 olyan volt, mely mint elintézetlen az előbbi évből maradt vissza, 40,782 pedig azon év folyamában tétetett.

Az összes följelentésekből:

vizsgálati eljárás nélkül intéztetett el	2893	4. ₃
vizsgálati eljárás megindításával	36,279	53. ₆
együtt elintéztetett:	39,172	57. ₉
elintézetlenül maradt:	28,511	42. ₁

már magában véve azon körülmény, hogy a följelentéseknek több mint kétötöd részében a vizsgálati eljárás azon év folyamán nem lett befejezve, szomorú észlelet, mely bíróságaink működésének ki nem elégitő volta mellett épen azon a téren tanuskodik, melyen ugy a följelentés által gyanúba vett személyek magánérdeke, mint a veszélyeztetett társadalmi közérdek a lehető leggyorsabb elintéztést sürgősen igénylik, és hogy e tekintetben felette sok függ az eljáró bíróságok fokozottabb tevékenységétől, már azon ténykörülményből elég világosan tűnik ki, hogy 1873-ban, szemben a megelőzőtt 1872. évvel, már némi javulás észlelhető, mert ezen utóbbi évben a följelentések, mikre nézve a vizsgálati eljárás ugyanazon évben nem lett befejezve, az összes följelentések 44₈ %-át képezték, ellenben 1873-ban csak 42₁ %-ot, tehát 2₇ %-nyi javulás állott be, hihetőleg mivel a bírósági szervezet megszilárdulása folytán az eljáró bíróságok részéről intensivebb munkásság fejtetett ki.

Memmyire szaporodott nálunk ujabban a büntett miatti följelentések száma, bajos meghatározni, a korábbi adatok részint nem vonatkoznak egész Magyarországra, a mint az mai értelemben vétetik, t. i. a polgárosított határörvidék és fiumei terület beleszámításával, részint igen hëzagosak; így az 1867—71-iki időkörre vonatkozó adatok szerint Magyar-Erdélyországban volt és pedig:

1867	31,301	1870	29,795
1868	39,961	1871	25,608
1869	36,199	1872	58,263

büntett miatti följelentés, már a számokban való nagy ingadozás mutatja, mily hëzagos a begyült anyag.

Még leverőbbé válik a bünvádi följelentések roppant száma, ha a megindított vizsgálatok eredményét vesszük szem-

ügyre, ugyanis elintéztetett 1873-ban vizsgálati eljárás megindításával:

más törvényszékhez való áttétel által	3034
a vizsgálat megszüntetése által büntett hiánya miatt	8994
a büntett v. tettes ki nem puhatolhatása miatt	5877
bűnvádi tárgyalás megtartása folytán	18,374
együtt:	<u>36,279</u>

tehát 36,279 oly följelentésből, mely vizsgálati eljárást vont maga után, 8994 vagyis a vizsgálat alá vont összes följelentések 24.₈ %-ja olyannak találtatott, melyben a büntett tényállás teljesen hiányzott és a Themis papjai hiában vétettek igénybe; továbbá 5877 vagyis 16.₂ % oly eset volt, melyben a vizsgálat hol a büntett, hol a tettes ki nem puhatolása miatt eredménytelen maradt; ha ezekhez még azon eseteket számítjuk, midőn a vizsgálat vagy más törvényszékhez áttéttetett vagy más vizsgálatba beleolvasztatott (3034 eset vagy 8.₃ %), akkor majd felerésze a megvizsgált följelentéseknek t. i. 17,905 följelentés (vagyis 49.₃ %) nem vezetett bűnvádi tárgyalásra, 18,374 pedig (vagy a megejtett vizsgálatoknak 50.₇ %-ja) bűnvádi tárgyalás indításával végződött.

Ez mindenesetre szomorú illusztrációja az egyrészt nálunk szaporábban, mint másutt előforduló följelentéseknek, másrészt bíróságaink erélytelenebb eljárásának, mert hogy a kivívott eredmény a bíróságok nagyobb-kisebb erélyétől függ, már azon körülményből világlik ki, hogy 1873-ban, midőn az újabb szervezetű bíróságok már másodévből működtek, a megelőzőtt 1872-iki évhez képest szintén némi javulás észlelhető, mert 1872-ben az összes följelentéseknek csak 24.₈ %-ja, 1873-ban ellenben azoknak 27.₁ %-ja bűnvádi tárgyalást eredményezett, mi kétség kívül a nagyobb mérvben kifejtett bírósági tevékenységnek egyik szüleménye.

A fentebbi számokból kétségtelenül derül ki azon pazarlási hajlam, mely népünket oly sok egyéb tekintetben is sajátlagosan jellemzi; az államérdekek szemmel tartására rendelt organumok megbocsáthatlan könnyelműséggel vétetnek igénybe oly esetekben, midőn semmi alap nem forog fenn bírói nyomozás indítására; ez által az eljáró közegek hiába való teen-

dőkkel elhalmoztatnak s a komolyabb és realalapú ügyek tárgyalásától elvonatnak, és annyi fontos egyéni és társadalmi érdek háttérbe szorítottatik; ez mérhetlen idő- és pénzfecsérlést okoz, az igazságszolgáltatás menetét lassítja, a közbizodalmat valamint a bírói tekintélyt aláássa. A bűnvádi följelentések ügye ennél fogva czélszerű reformot igényel, individualis és administratív érdekek oly intézkedéseket szükségelnek, melyek midőn egyrészt a teljesen alaptalan följelentéseknek útját szegik, másrészt a büntényt nyomban követő szigorú igazságszolgáltatásnak szabad és lehető gyors lefolyását képesek biztosítani.

Még szomorítóbb a vizsgálati fogságban volt egyének irányában 1873-ban helyt nyert eljárásnak menete; ez évben t. i. büntettről vádolva 23,487 befogott személy vonatott vizsgálat alá, és azok közül 19,238-nak fogsága az évben véget ért, míg 4249 vagyis 18% merő vád alapján tovább fogva maradt, és e tekintetben 1873-ban, szemben a megelőzőtt évvel, éppen nem mutatkozik az eljáró bíróságok részéről valami fokozottabb tevékenység, mert 1872-ben nem egészen 18%-ja a vizsgálati fogságban volt egyéneknek azon éven túl letartóztatva maradt (21,767 vizsgálati fogságban volt egyén közül 3877); és azon 19,238 egyén közül is, kiknek fogsága az 1873-ik év folyama alatt véget ért, csak 8390 vonatott büntetés alá (tehát csak 43,6%), ellenben jóval több mint fele része t. i. 10,618 egyén vagyis 55,2% hol a bizonyítékok elégtelensége, hol teljes ártatlanságuk, hol egyéb okoknál fogva elbocsáttatott, 170 vagyis 0,9% a fogság alatt meghalt, és 60 vagyis 0,3% megszökött; e tekintetben megint az 1872-ki évhez képest inkább rosszabbodás, mint javulás észlelhető; így egymás mellé helyezve a két év következő eredményt tüntet fel; a vizsgálati fogság véget ért:

	1872.		1873.	
	egyénél	%	egyénél	%
elbocsátás folytán	9732	54,4	10,618	55,2
halál	125	0,7	170	0,9
szökés	100	0,6	60	0,3
büntetés alá vonással	7933	44,3	8390	43,6

Érdekes még megvizsgálni, hogy meddig tartott a vizsgálati fogság azon egyének részéről, kiknek fogsága még ugyanazon évben véget ért, és e tekintetben a két utolsó év adatai közt elég összevágó arányegyenlőség létezik; t. i. tartott a vizsgálati fogság:

	1872.		1873.	
	egyénél	%	egyénél	%
egy hónapig s rövidebb ideig	8377	46.8	9140	47.5
egy hónál tovább egész 3 hónapig	4954	27.7	5407	28.2
3 " " " 6 "	2536	14.2	2718	14.1
6 " " " 1 évig	1363	7.6	1415	7.3
egy évnél tovább	660	3.7	558	2.9
összesen:	17890		19,238	

tehát csak azokra nézve, kiknél a vizsgálati fogság egy évnél is tovább tartott, némi javulás észlelhető, azoknak abszolút és viszonylagos száma 1873-ban némileg csökkenvén, de azért még ezen évnek adatai is elég szomorú illusztrációja bűnvádi törvénykezésünknek, ez évben is jóval több mint fele része a nyomozási fogságban fetrengett egyéneknek egy hónapnál tovább, sőt $\frac{1}{10}$ része félévnél tovább tartatott fogva pusztánvizsgálati eljárás alapján; mennyi idő s munkaveszteség, mennyi lelki gyötrelém a nem vétkesnek talált, mennyi időpazarlás és büntetëshalogatás a vétkesnek bizonyult egyének irányában!

Karöltve az évi följelentések nagy számával, a per befogottak száma is sajnos öszletet tüntet fel egy-egy évben, ugyanis a valamely büntett miatt 1873-ban perbefogott egyének száma Magyarországon nem kevesebbre mint 48,848-ra rug, ha még a társországokban ugyanaz évben büntett vagy vétség miatt perbefogottak is tekintetbe vétetnek, (átlag egy évben 2300), akkor több mint 51,000-re megy az egy évben a magy. szent korona területén bűnvádilag perbefogott személyek letállománya, ugy hogy ha felveszszük, hogy daczára az utóbbi idők sanyarú viszonyainak, a magyar területi népesség ugyanazon arányban szaporodott volna, mint normalis idöben, t. i. évi egy százalékkal, és hogy ennélfogva a magyar birodalmi népesség 1873-ban 15.884,000 főből állott volna, mégis már minden 312 lélekre, sőt magában Magyarorszáiban ugyan-

azon egy százaléknyi népnövekvés feltételezése mellett épen már 286 lélekre jönne egy, büntett miatt vád alá került egyén a), holott az annyiival népesebb osztrák államban büntett miatt 1871-ben csak 35,443 személy helyeztetvén vád alá, ott csak 575 lélekre esik egy büntett miatt bevádolt, tehát Magyarországon aránylag épen még egyszer akkora a perbefogottak számviszonya mint Ausztriában, sőt ha ott a vétség miatt perbefogottak is hozzászámíttatnak, még azokkal együtt a perbevont egyének száma 1871-ben nem többre ment, mint 37,143-ra vagyis 11,705-el kevesebbre, mint Magyarországon, és így is csak 550 lakóra jön ott egy vádlott; 1872-ben némileg szaporodott ugyan az ottani vádlottak száma, az évben 38,422 személy büntett miatt helyeztetvén vád alá, úgy, hogy tekintve azon évi népszámot, minden 540 lakóra jött egy büntett miatt vád alá vont, de még oda értve az ugyanaz évben vétség miatt bevádolt egyéneket is (1875) a perbefogottak összszáma ez évben is tetemesen kisebb, mint a puszta Magyarországon büntett miatt perbefogott egyéneké, t. i. 40,297 szemben 48,848-al.

E viszony hazánkban ujabban jóval kedvezőtlenebb, mint volt az absolut kormány idejében, így 1864-ben az egész magyar birodalomban nem több mint 38,511 és 1865-ben csak 31,736 személy büntett miatt lett perbefogva; az 1867—71-ki

---

a) Keleti Károly 1875-ik évi márczius hó 1-én Magyarországnak 1864—73-iki népesedési mozgalmáról tartott akadémiái felolvasásában, a születéseknek a halálesetekhez volt aránya szerint Magyarország népességét az 1872-ki év végén 13.732,466 fővel számítja, tehát 258,123-al kevesebbre, mint a mennyi az egy %-nyi népnövekvés feltételezése mellett lenne; ha a Keleti által kiderített szám megfelel a valónak, akkor 1873-ban már 281 lélekre jött egy büntett miatt vád alá került személy. Még tetemesebb lenne a különbség, hogy ha azon népszám vétetik alapul, melyet Keleti ugyanazon számmivelet segélyével az 1873-iki év végén talált, a midőn Magyarország népessége csak 13.435,193 főre ment volna, de az 1873-ban előfordult társadalmi tűnemények, nézetem szerint nem azon népességi létszámhoz viszonyíthatók, mely az évben közbejött születések és halálozások folytán annak végén mutatkozott, hanem azon létszámhoz, mely az év elején vagyis a megelőzőtt év végén mutatkozott,

időkörből fenlévő adatok jóval töredékesebbek, semhogy párhuzamra felhasználhatók lennének; szerintök Magyar-Erdélyben

1867.	22,082	személy	1870.	27,800	személy
1868.	31,268	„	1871.	22,645	„
1869.	29,818	„	1872.	40,149	„

büntett miatt vonatott perbe; a nagy ugrások magukban véve is eléggé tanusítják, mennyire töredékesek a közlött adatok, mert, fájdalom, a criminalitásban mindenütt, de az absolut német kormány idejében hazánkról is pontosan kínálkozó adatok tanúsága szerint nálunk is, jóval constánsabb és összevágóbb egyformaság mutatkozik, semhogy a fentebbi adatok helyeseknek tarthatók.

Más európai államokkal azért lehetetlen a párhuzam, mert a büntető törvényhozás különbségénél fogva a büntettnek minősített cselekvények fogalma hol tágasabb, hol szűkebb körben mozog; ugyanazon törvényszegések hol büntett, hol vétség, hol épen csak kihágás jellegével ruháztatván fel; jóval biztosabb az egybevetés, ha mindazon törvényellenes cselekvények miatt perbefogott és elítélt személyek száma vétetik alapul az összehasonlításra, melyek egyik és másik államban egyáltalán közfenyítés tárgyát képezik, noha ez sem teljesen biztos támpont; sok országban a kihágások nagy része nem a bírósági, hanem a közhatósági üldözés tárgya lévén, azok a bűnvádi statistikában nem is szerepelnek, különben erről többet a jelen értekezés végén.

Az 1873-ban Magyarországon bűnvádilag perbe fogott 48,848 egyén közül csak 33,837 irányában a bűnvádi tárgyalás ugyan az évben fejeztetett be, ellenben 15,011 egyén vagyis a perbefogottaknak 30, % -ja tovább is vád alá helyezve maradt; ez is oly körülmény, mely most, midőn igazságügyünk reformja inkább mint valaha lép előtérbe, az illetékes köröknek figyelmét méltán magára vonhatná. Ha meggondoljuk hogy eltekintve a positiv hátrányoktól, melyeket a törvényhozás a vád alá helyezéssel egybeköt, mennyi hátrányt, mennyi bajt gördít az élet azok elé, kik, habár egészen ártatlanul, criminalis perbe vonattak; ha meggondoljuk, hogy mennyi keserű perczet szül a vád alá helyezés, főleg azon esetben, a

midőn merő gyanu a vádemelés alapja ; akkor megérthetjük, mi az, hogy nálunk 15,000 ember, meglehet nagyrészt ártatlanul, egyik évről a másikra marad a bélyegező vád sulya alatt csupán azért, mert a bíróságnak nincs ideje, nincs módja ugyanazon év folyama alatt akár meggyőződve a vád alaposágáról, a vétkest a kiérdemllett büntetéssel megfenyíteni, akár kiderítettén a vád alaptalansága, a nem vétkest az igazságtalan megtámadás ellen védeni, sértett becsületét mielőbb rehabilitálni.

Igaz, hogy ezen 15,000 perbefogottnak nagy része talán csak az év utolsó hónapjaiban vonatott perbe és így természetes, hogy ügyük ugyanazon évben nem volt elintézhető; de ha felveszszük, hogy a 34,294 perbefogás, mely az 1873-ki év folyamában helyt foglalt, egyformán oszlott el az egyes hónapokra, a midőn átlag egy-egy óra 2857 perbefogás esik, és ha az év két utolsó havának jutalékját figyelmen kívül hagyjuk, még mindig több, mint 9000 oly személy marad vád alá helyezve, kik hol már a megelőzőtt évben, hol ugyanaz év előbbi hónapjaiban vonattak crimínális perbe.

A bünvádi tárgyalás pedig a 33,837 perbefogottra nézve, kik irányában az még azon év folyamában befejezve lett, következő eredménnyel végződött:

elítéltetett összesen	20,976	vagyis	62.0 %
bizonyítékok elégtelenségéből felmentetett	5,322	„	15.7 „
büntelennek nyilvánított	5,664	„	16.7 „
ítélet előtt meghalt	591	„	1.7 „
a tárgyalás alul szökés által kivonult	258	„	0.8 „
más törvényszékhez utasított	863	„	2.6 „
a bünvádi tárgyalás beszüntettetett	163	„	0.5 „
együtt:	33,837		

Első pillanatra szembeszökik a felmentések nagy számaránya, közel egyharmada a perbefogott személyeknek hol bizonyítékok elégtelensége miatt felmentetett, hol büntelennek nyilvánított, és e viszony 1873-ban nem csak hogy nem javult szemben az 1872-ki évvel, hanem még rosszabbodott, mert 1872-ben a mindkét kathegoria szerint felmentettek 30.3 %, 1873-ban pedig 32.4 %-át képezték az összes perbefogottnak; ez oly arányviszony, mely jól szerve-

zett törvénykezéssel, felköltött jogérzettel bíró culturállamban alig fordul elő; e tekintetben is nálunk a multhoz képest haladás helyett inkább hanyatlás tapasztalható; mert ezelőtt nálunk ezen arány csak 24—28%-ot tett, sőt az 1867—71-ki ötévi időköz átlaga szerint a felmentések csak 23.6%-al szerepelnek; de már ezen arány is elég jelentékeny volt szemben más európai államokkal, mert már rég túlhaladott álláspont, mely a felmentések évi folytonos szaporodásában némi culturhaladást vagy liberálisabb felfogást keres; a jogérzület megszilárdulásával, az igazságügy szervezetének javulásával még az eskütszéki intézménynél is, annál inkább törvénytudó férfiakból álló bíróságoknál a felmentések számaránya azon fokozatban száll alább, a mely arányban egyrészt a törvénykezési szerkezet a kor igényei és a gyakorlati élet követelményei szerint szerves egészsze átidomul, a mely arányban másrészt a közerkölcsiség körüli fogalmak mindinkább tisztulnak. Ily értelemben csakugyan aláírható az, a mi sok erkölcstanártól állittatik, hogy t. i. a felmentések számaránya egyik jellemző kifejezője a közmorálnak.

Igy elég csak a Porosz birodalom legujabb adataiból *) felhozni, hogy ott is évről-évre csökken a felmentéseknek amugyis elég mérsékelt számaránya, így:

büntett miatt				vétség miatt		
bevádoltatott felmentetett				bevádoltatott felmentetett		
1869	16,132	1913	11.8 %	152,961	19,323	12.6 %
1870	13,277	1526	11.5 „	139,058	17,010	12.2 „
1871	11,440	1148	10.0 „	109,016	13,049	11.9 „
1872	13,637	1355	9.9 „	126,473	14,969	11.8 „
1873	13,359	1294	9.7 „	128,699	14,523	11.3 „

a büntetteknél tehát a felmentések aránya az utolsó 5 év

*) V. ö. Zeitschrift des kön. preussischen statistischen Bureaus v. Dr. Engel Berlin 1874. 14. évfolyam 4-ik füzetét: Statist. Mittheilungen über die Geschäftsverwaltung der preuss. Justizbehörden in den Jahren 1869—73. Érdekes lesz azon dolgozat, mely ugyanazon czikk folyamában legközelebb kilátásba helyeztetik, t. i. az igazságügyi legujabb állapotoknak a főbb európai államokról való comparativ statisztikája, mely a czimzett, époly alapos, mint tartalmas folyóiratnak egyik közelebbi füzetében fog megjelenni.

folyama alatt fokozatosan úgy kevesbedett, hogy 1873-ban 2.1%-al csekélyebb volt, mint 1869-ben, és a vétségeknél is, ha nem is oly magas progressióban, de szintén évről-évre akkép szállt alább, hogy ezen arány 1873-ban 1.3%-al kisebb volt mint 1869-ben.

Az eskütszéki felmentések számarányára érdekes Oettingen-nek korábbi több évi adatokon nyugvó következő összeállítására c), jött a felmentésekre:

Bajorországban	13.8%	Angolországban	25.4%
Baden nhgségben	15.5 „	Belgiumban	27.0 „
Poroszhonban	18.5 „	Spanyolországban	30.0 „
Franciaországban	24.3 „	Oroszbirodalomban	76.0 „

jelesen az Oroszbirodalomban 1860—1863-ki időkorban a büntetett miatt átlag egy évben bevádolt 342,462 személy közül csak 81,114 vagyis 24% ítéltetett el, tehát több mint háromnegyed része a bevádolt egyéneknek felmentve lett, vagyis a muszkabirodalomban épen megfordított arányban jelenkeznek a felmentések szemben az elítélésekkel, itt csak annyi szokott egy évben elítéltetni, a mennyi civilisált államokban fel szokott mentetni; ez magában elég szóló érv, hogy a felmentések magas számaránya legkevésbé sem vehető akár általános szabadelvűség, akár a civilisatió és culturhaladás jelzőjeül, és számadatokkal bizonyítható be, hogy akár Francia, Angol és Belgaországban, akár más államokban az eskütszéki felmentések számaránya a culturhaladás folytán újabbán mindinkább apad.

A mely arányban nálunk a felmentések, meg az ítélet előtti elhalálozás és a szökés esetei szaporodnak, oly mérvben esőkén az elítéltek számaránya; e tekintetben is a párhuzam a megelőzőtt év adataival az 1873-ik évre inkább sülyedést, mint haladást eredményez, így a perbefogottak közül:

	1872.	1873.
felmentetett bizonyítékok elégtelenségéből	15.3%	15.7%
büntetlennek találtatott	15.0 „	16.7 „
meghalt ítélet előtt	1.2 „	1.7 „

c) Die Moralstatistik und die christliche Sittenlehre v. Alexander v. Oettingen. Erlangen 1869. 7141. lapon.

	1872.	1873.
megszökött ítélethozás előtt	0.5%	0.8%
utaltatott más bíróság elé	3.2 „	3.1 „
elítéltetett	64.5 „	62.0 „

tehát 100 perbefogott közül csak 62 ítéltetett el, és 38-nál vagy teljesen alaptalan volt a perbefogás, vagy bizonyítéki teoriánk szerint nem lehetett rájuk kisütni az elkövetett bűntettet, vagy más oknál fogva nem vezetett a bűnvádi tárgyalás eredményre; nem megint megbocsáthatlan idő- és erőpazarlás és azért kettős költségpazarlás? De azonkívül mily leverő észlelet, hogy 1873-ban 5664 perbefogott egyén büntetlennek ismertetett fel, miután előbb az előleges nyomozás és bűnvádi tárgyalás megszégyenítő torturáján át kellett esnie, és ha meggondoljuk, hogy ugyanazon évben további 5322 perbefogott felmentetett, minthogy az ellene szólott bizonyítékok elégteleneknek találtattak, egy évben 10,986 perbefogott tisztulva került ki a törvénykezés retortjából; képes-e az a törvényszékek és az igazságügy iránti tiszteletet növelni?

Ezen egy adat hangosabban szól bűnvádi eljárásunk reformja iránti égető szükség mellett, mint bármiféle elméleti ökoskodás. És miután a viszony oly nagy fontosságu, nem lesz felesleges azt részletesebben még az egyes büntettek főcsoportjai szerint vizsgálat alá venni; ugyanis az 1873-ik évi adatok szerint:

		az 1873. végén	
	perbefogatott	perbefogva maradt	
állam-kötelék elleni büntett miatt	96	2 vagyis 2.1%	
közintézkedések » » »	7548	2267 »	30.0 »
vallás » » »	619	237 »	38.2 »
fajtalansági » » »	453	147 »	32.4 »
az emberi élet » » »	3235	892 »	27.5 »
testi épség » » »	8836	2343 »	26.5 »
személyes szab. » » »	22	1 »	4.5 »
becsület » » »	181	69 »	38.1 »
vagyon » » »	27,751	9029 »	32.5 »
vétségek miatt (Erdélyben)	107	24 »	22.4 »

összesen: 48,848 15,011 átlag 30.7 »

aránylag legtöbb maradt perbefogva oly büntettekrol vádlott, melyek a vallás és a becsület ellen irányozvák, holott épen a becsületsértések eseteiben a gyors igazságszolgáltatás már azon oknál fogva elutasíthatlan követelmény, minthogy különben a lanyha, erélytelen bírói eljárás az önelégtételt, az annyira kárhozatos párbajokat növeli, főleg ha azzal még karöltve jár különös elnézés vagy lomha eljárás a párviadalok bírói üldözésében, mint ez nálunk van, hol 1873-ban egészben csak 5 személy fogatott perbe párviadal miatt, és azok közül egy ellen sem fejeztetett be az évben a megindított bünvádi tárgyalás.

Hozzájárul, hogy épen a becsület elleni büntettek, jelesen a hamis vád miatt perbefogott személyek irányában, különös engedékenységet mutatkozik bíróságaink részéről, mi a felmentések számarányából tűnik ki leginkább; szintoly enyhébb eljárás a vallás ellen, és a személyes szabadság ellen elkövetett merényletek, valamint a fajtalansági büntettek irányában látszik fenforogni, holott ezeknek szigorubb megtorlását fontos érdekek, jelesen a közérkölcshöz szeplőtlen megóvása, sürgösen javalják. Így, ha a bizonyítékok elégtelensége miatt felmentett és büntetlennek talált egyéneket egybefoglaljuk, az 1873-kí adatok szerint:

száma azon per-
befogott egyének-
nek, kik ellen a elítéltetett felmentetett
tárgyalás befejez-
tetett

államkötelék elleni					
büntett miatt	94	81	13	általán	13.8%
közintézkedések el-					
leni büntett miatt	5281	3037	2026	»	38.4 »
vallás elleni büntett					
miatt	382	97	261	»	68.3 »
fajtalansági büntett					
miatt	306	163	125	»	40.8 »
az emberi élet elleni					
büntett miatt	2343	1478	750	»	32.0 »
testi épség elleni bün-					
tett miatt	6493	4604	1565	»	24.1 »
M. Tud. Akad. Érték	A Társad. Tud. köréből. 1875.				2

száma azon per-
befogott egyének-
nek, kik ellen a elítéltetett felmentetett
tárgyalás befejez-
tetett

személyes szabadság					
elleni büntett miatt	21	6	15	általán	71.4%
becsület elleni bün- tett miatt	112	45	59	»	52.7 »
vagyon elleni büntett miatt	18,722	11,393	6162	»	32.9 »
vétség miatt (Erdély- ben)	83	72	10	»	12.0 »
együtt	33,847	20,976	10,986	átlag	32.4 »

legtöbb felmentés tehát a személyi szabadság ellen irányzott merényleteknél, emberrablás, erőszakos letartóztatás eseteiben, azután a vallás ellen elkövetett büntettek, névszerint hamis eskü eseteiben, továbbá hamis vád, és a mi szintén felette sajnós, a közintézkedések elleni büntények eseteiben fordult elő; ez utóbbi tapasztalás annál sajnósabb, minthogy eféle bírósági engedékenységgel még azon kevés tiszteletérzet is megingattatik, mely a fennálló állami és társadalmi közintézmények iránt népünkben található. Az igazságszolgáltatásnak mint az államszervezet egyik főtenyezőjének nem az a rendeltetése, hogy a kezébe lerakott fontos állami érdekeket lanyha kezelés által veszélyeztesse, hanem hogy azoknak hű, lelkiismeretes őrije gyanánt kellő szigorral járjon el mindazok irányában, kik tulhelyezkedve a társas összlet igényelte kötelmeken, bűnös kezekkel ingatják meg az államlét oszlopait. Népünk erőszakoskodásra való természeti hajlamánál fogva kétszerte nagyobb a felelősség az eljáró bíróságok részéről, hogy ezt nem csak félreismert engedékenységgel, vagy erélytelen eljárás által ne táplálják, hanem hogy azt inkább fokozottabb szigorral lehetőleg kiirtsák; valamint a közerkölcsiség, úgy a társadalmi rendet biztosító közintézkedések ellen gonosz szándékból irányzott bűnös vállalkozásoknak enyhe megítélése okvetlenül a társadalmi kötelék tágitására vezet, ennek pedig egyik elmaradhatlan szüleménye, magának a társadalmi rendnek fokozatos decompositiója, és végleges felbomlása.

Hason enyhe felfogással találkozunk bíróságaink részéről az elítéltek irányában is, jelesen, tekintve az elkövetett büntetésekre kiszabotni szokott büntetések mérvét; mert ha mindjárt teljes elismeréssel veendő azon bölcs mérséklet, melyet bíránk a halálbüntetés kiszabásában újabban tanusítanak, a halálbüntetés bíránk által korunk szelidebb szelleméhez mérve mai nap jóval kevesebb esetben mondatván ki, mint ezelőtt; ha továbbá a humanitás szempontjából őszinte örömmel kell üdvözölnünk a magyar szent korona kegyforrásából az elítéltekre évenként kiáradó azon kegyelembőséget, mely szerint a két utóbbi évben csekélyebb számmal hozott halálítéletek mindannyian börtönbüntetésre lőnek átváltoztatva; mégis alig helyeselhető azon mérséklet, mely bíróságainktól a büntetésekre kiszabotni szokott szabadságbüntetések időtartamára mutatkozik, főleg szemben más államokban hason bűntényekre alkalmaztatni szokott szabadságbüntetések átlagos időtartamával; nem kell épen drákói szigor szószólójának lenni, a ki az igazságszolgáltatás komolyságának, és a joguralom biztosítására való kihatásának érdekében legalább azt kívánja, hogy az elkövetett bűntett súlyossága, valamint a veszélyeztetett államérdekek fontossága közt egyrészt és a mért büntetés mennyisége közt másrészt helyes arány forogjon fenn, ha nem akarjuk, hogy az egész bünvádi törvénykezés hatálytalanná, az államhatalomnak a jogeszme uralmának kivívására irányzott repressiv cselekvése egészen illusoriussá váljék.

Igy ha a két utolsó évben elítelt büntettesekre szabott büntetéseket közelebb megvizsgáljuk, azt találjuk, hogy

	1872.	%	1873	%
halálra ítéltetett	17	azaz 0.1	20	azaz 0.1
élethossziglani börtönre	7	„ 0.0	10	„ 0.0
10—20 évig tartó	» 92	„ 0.6	119	„ 0.6
5 —10 „ „ »	215	„ 1.3	276	„ 1.3
1 —5 „ „ »	2818	„ 17.1	3066	„ 14.6
egy éven aluli	» 13,355	„ 80.9	17,485	„ 83.4
együtt:	<u>16,487</u>		<u>20,976</u>	

vagyis 1872-ben csak 19.1 és 1873-ban épen csak 16.6%-a az elítélteknek egy évnél tovább tartó börtönre lett elítélve, el-

lenben 80.9 illetőleg 83.4% vagyis több mint négyötödrésze az elítélteknek egy éven aluli börtönrel bűnhődött; holott Ausztriában az ott sem mondható tulszigoru bíróságok részéről az utóbbi két évben büntettek miatt elítéltekre következő büntetések szabattak: d)

	1871.		%	1872.		%
halálra ítéltetett	49	azaz	0.2	39	azaz	0.1
élethossziglani börtönre	55	„	0.2	45	„	0.2
10—20 évi	416	„	1.7	413	„	1.5
5 —10 „	1282	„	5.3	1422	„	5.5
1 —5 „	5343	„	21.8	5745	„	21.8
egy éven aluli	17,275	„	70.8	18,710	„	70.9
együtt:	24,420			26,374		

itt tehát közel 30%-a az elítélteknek egy évnél tovább tartó börtönre lett elítélve, vagyis minden 100 elítélt közt 10—12-vel több mint nálunk súlyosabb büntetéssel éretett.

Más országokban is a büntetések lajstroma, jelesen a büntettekre nézve jóval nagyobb mérvet tüntet fel, mint nálunk; így példaképen Poroszbirodalomban az 1862—65-ig terjedő időkor átlaga szerint büntény miatt:

halálra ítéltetett	0.7	%	egy évi börtönre	19.2	%
1—5 évi fegyházban fogs.	29.1	„	egy éven felül	10.0	„
5—10 „	14.1	„	pénzbírságra	0.4	„
10—15 „	4.8	„	összes. elítéltetett	79.6	„
15 éven tul	0.9	„	felmentetett	20.4	„
élethossziglan	0.4	„			

az egy évig terjedő börtönbüntetés tehát csak 19.2%-al szerepel, vagy az összes vádlottaknak nem egészen egy ötöde ily enyhébb büntetésre ítéltetett.

Vagy törvénykezésünk pongyolasága és anyagi büntető jogunk szervezetlen voltánál fogva hazai bíróságaink enyhébben veszik a dolgot, vagy miután nálunk vétség és büntett közt nem tétetik különbség, ugy mint Ausztriában és másutt, kevesebb szigor alkalmaztatik, az egyik büntető jogunk alaki, a

d) V. ö. Statist. Jahrbuch für das Jahr 1871. Bécs 1873. és Stat. Jahrb. für das Jahr 1872. Bécs 1874. 6-ik füz.; ugyanazon forrásból mértvék a többi ez értekezés folyamában Ausztriára vonatkozó adatok.

másik anyagi részének reformját teszi szükségessé ; különben az utóbbi feltételezés mellett már az elítéltek általán nagy száma látszik szóllani, mert feltéve, hogy Magyarországnak az utolsó népszámlálás óta egy $\frac{1}{10}$ -al növekedett népszáma 1873-ban 13.990,589 főre rúgott volna, mégis már minden 667-ik lélekre jött egy büntett miatt elítélt, holott Ausztriában 1871-ben csak 835 lélekre és 1872-ben 785 lélekre esett egy büntett miatt elítélt.

De hogy mérsékeltebb büntetések nagyrészt még bíróságaink lágyságának szüleményei, onnan tűnik ki, hogy még a czégeres büntetteknel is az egy éven aluli börtönre szóló büntetés visszas nagy arányban fordul elő ; így az emberi élet elleni büntettek miatt, mint gyilkosság, emberölés, magzatelhajtás, gyermekkitevés és gyermekgyilkosság miatt 1873-ban elítélt 1478 egyén közül 499 vagyis több mint egy harmada egy éven aluli börtönre lett elítélve, sőt a súlyos testi sértés miatt elítélt 4604 közül 4305 (93.4 $\frac{1}{10}$) egy éven aluli börtönnel lakolt, vagy azon esetek legtöbbszörében nem lehetett igazán súlyos testi sértés, vagy bíróságaink nem állanak komoly feladatuk magaslatán, egy éven aluli börtönbüntetés semmikép sem áll arányban a súlyos testi sértés által elkövetett büntetből akár a sértett félre háruló magán megkárosodással, akár az ily bünesetek tömegéből a társadalomra támadó veszély nagyságával ; ily enyhe büntetés előbb a büntetlenség mint a megtorlás természetével bír, és előbb buzdító mint elijesztő szerül szolgálhat hason merényletek elkövetésénél ; hogy a vagyon ellen intézett vétkes cselekvények igazságügyi közegeinek enyhébb bírálatával találkozunk, talán előbb megbocsátható ; itt sokszor oly bünesetek vonatnak büntető eljárás alá, melyek a tárgy csekélységénél vagy a fenforgó enyhítő körülményeknél fogva nem involválhatnak oly államveszélyeztető természetet ; mindamellett furcsa, hogy 1873-ban például 8928 elítélt tolvaj közül 7495 csak egy éven aluli börtönre lett elítélve, sőt még furcsább, hogy ugyanazon évben csalás miatt elítélt 1035 egyén közt 918, sikkasztás miatt elítélt 591 közül 507, sőt az elítélt 179 gyújtogató és 178 rabló közül 60 illetőleg 68 nem érdemesített nagyobb büntetésre, mint egy éven aluli börtönre ; csuda ha ily bírói felfogás mellett a sze

mély és vagyonbátorlét nem várhat az igazságorganumoktól nagy támogatást és kénytelen azt a nép jogérzetében keresni. De jóval sajnósabb még, hogy a közintézkedések elleni büntettek megfenyítésében is oly lágy és engedékeny felfogás uralg, hogy 3037 e miatt elmarasztalt egyén közül 2842 csak egy éven aluli börtönre lön elítélve, jelesen biróizártörés miatt elítélt 373 egyén és hivatalos hatalommal való visszaélés miatt elítélt 137 személy, kettőt kivéve, mindannyian és a nyilvános erőszakoskodás büntetében elmarasztalt 1042 közül 28-on kívül a többi szintén mindannyian egy éven aluli börtönre lettek elítélve; azt hiszik biróságaink, hogy ily félremagyarázott philanthropismussal jó szolgálatot tesznek a társadalomnak, az országnak; hiszik, hogy ily büntetési mérv képes lélektanilag olyképen hatni, hogy a kit nem saját esze, becsületérzése, nevelése, társadalmi állása, vallásossága, egyáltalán szilárd jelleme tartóztat vissza jogellenes cselekvényektől, kit csak a büntetéstől való félelem birhat szenvedélyei önfekezésére, hogy azt az ily homoeopathicus büntetési adag is képes lesz ily lelki harc kivívására indítani? nagyon közel fekszik a valószínűség, hogy a közintézkedések ellen nálunk szaporábban mint másutt előforduló és évről évre gyarapodó bűnmerényletek, egyéb okokon kívül, biróságaink túlatyáskodó szellemében lelik nagy létszámuk s folytonos fejlődésük egyik forrását. Igaz, mit erre vonatkozólag Oettingen megjegyez: Eine Laxe Justiz geht nur zu leicht Hand in Hand mit der Abstumpfung des oeffentlichen Gewissens.

Kétségkívül legérdekesebb része a bűnvádi statistikának az elítéltek személyes viszonyainak ecsetelése; azokban bő anyag rejlik igen tanulságos észleletekre úgy a társadalmi mint az állami életkörök és érdekek szempontjából. Így a nemi különbség nem csekély fontossággal bír, a nőnemek büntettekben való magasabb részesülési aránya főleg annak folytonos emelkedése visszás social tünetény, mert szemben a nőnem rendeltetésével, szemben természeti hajlamaival és a családban való állásával, anomalia, szemben pedig a jövő nemzedék erkölcsös nevelésével, melyre első vonalon az anya hivatva van, sajnós következésű társadalmi baj; annál örövendesebb, hogy nálunk a nőnemnek részesülési aránya nem mond-

ható éppen különösen kedvezőtlennek, és újabban inkább csökkent mint sem emelkedett, így volt az elítéltek közt:

1872.				1873.			
férfi	14,631	vagyis	88.7 ‰	18,800	vagyis	89.6 ‰	
nő	1873	„	11.3 „	2176	„	10.4 „	

és a hatvanas években is a nőnem osztaléka 10—11 ‰ közt ingadozott, jelesen az 1867—71-ki időközre kinálkozó töredékes adatok szerint a magyar-erdélyi elítéltek közt átlag egy-egy évben 11212 férfi és 1481 nő jelenkezvén, a nőnem részesülési aránya átmérőleg 11.6‰-ot tesz; ebben tehát inkább constans, mint gyarapodó viszony r utatkozik; szemben Ausztriával nálunk látszólag kedvezőbb a viszony, miután ott az elítéltek közt a nőnem 1871-ben és 1872-ben egyaránt 14‰-al szerepel; nem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy ott a nőnemnek az összes népességbeni számtulsúlyozása 5‰-al nagyobb, mint nálunk, mi által a látszólagos aránykedvezmény, mely hazánk nőnembeli büntetéseire nézve fenforog, sokban kiegyenlítettik, sőt tekintettel a nőnembeli népesség általános számviszonyára, a magyarországi büntettes nők számarányát kedvezőtlenebbnek kell mondanunk, mint a lajtántulit, hol e tekintetben a multhoz képest tetemes javulás állott be; ezen arányviszony Ausztriában a hatvanas években még 16—17‰ közt ingadozott.

A Poroszbirodalomra vonatkozó legújabb adatok csak a vádlottak és nem az elítéltek nemi különbségét tüntetik fel, és azok nyomán a nőnem 18—20‰-al van képviselve, jelesen volt

a büntett				vétség miatt vádlottak közt			
1869	19.7‰-al	nő		19.9‰-al	nő		
1870	20.7 „	„		19.2 „	„		
1871	21.1 „	„		20.0 „	„		
1872	18.7 „	„		18.2 „	„		
1873	18.4 „	„		17.3 „	„		

Különben ezen, mint minden egyéb büntetességi viszony, jóval helyesebben hosszabb időre vonatkozó adatok átlagából ismerhető fel. Legoyt, Oettingen és mások összeállításai szerint a nőnemnek büntettekben való részesülésére Európában jóformán 16‰, mint átlagos arányviszony vehető fel, jelesen Angol- és Bajorországban 25, Franciaországban, Belgium-

ban és Németalföldön 18, Badennhgen 16, Porosz és Szászországban 15, Spanyolországban 12, Oroszbirodalomban 11 % mutatkozik mint az 1856—63-ki évig terjedő időszakra sarkaló átmérő arányszázalék, úgy hogy Magyarország szemben ezen államokkal kedvezőbb viszonyt tüntet fel, és csak az Oroszbirodalommal sorakozik egy vonalon úgy, hogy szemben legtöbb európai állam átlagával a magyarországi viszony határozottan kedvezőnek mondható, mert míg átlag az elítéltek közt a nőnem a finemhez úgy aránylik, mint 1 : 5.3-hoz, nálunk az arány úgy áll mint 1 : 8-hoz, de a nőnemnek a finemmel való számbeli egyensúlyozása is hazánk népe közt nagyobb mint számos európai államban.

Tekintve a büntettek nemét, melyek miatt a nők elítélve lettek azt találjuk, hogy jobbára vagyon ellen intézett merényletek, jelesen tolvajság, sikkasztás és csalás bűnös cselekvőségük főterrenuma; 1873-ban vagyon elleni büntettek miatt 1386 nő vagy az összes elítélt büntetett nő közel 64 %-a e miatt marasztaltatott el; de elég jelentékeny azon szerepelésük is, mely úgy a közintézkedések, mint az emberi élet és testi épség ellen irányzott büntettek rovatában elég szomoruan észlelhető; így 1873-ban nem kevesebb mint 362 nő lett elítélve jobbára büntettesek elősegítése folytán és 395 emberölés vagy súlyos sértés miatt, különösen azok közt 115 gyermekgyilkolás és 53 magzatelhajtás és gyermekkitévés büntényében lőn elmarasztalva; mennyi a nőszemély a perbefogottak közt, és hány mentetett fel azok közül egyáltalán, jelesen a magzatelhajtás és gyermekkitévés eseteiben? a közlött adatokból ki nem deríthető, miután azokban a perbefogottak nincsenek elkülönítve nem szerint, és így a bíróságoknak e tekintetben nagyobb-kisebb engedékenysége iránt hiányzanak a tájékoztató támpontok; annyi bizonyos, hogy magzatelhajtás és a gyermekkitévés eseteiben a felmentettek percentuatiója erősebb, mint az emberi élet elleni büntettek eseteiben egyáltalán, mert míg ezeknél a felmentettek 32 %-kal jelenkeznek, amazoknál a felmentések 47 %-al szerepelnek.

Az életkort illetőleg, mire nézve leginkább a zsenge és hajlott koruaknak magas arányosztaléka visszás társadalmi, és közkerkölesi állapotokra mutat, volt az elítéltek közt:

	Magyarországban				Ausztriában			
	1872.	%	1873.	%	1871.	%	1872.	%
20 éven alul	2030	12.3	2172	10.4	3787	15.5	4011	15.2
20—40 éves	11,445	69.3	14,520	69.2	16,095	65.9	17,555	66.5
40—60 »	2697	16.4	3816	18.2	4066	16.6	4293	16.3
60 éven felül	332	2.0	468	2.2	472	2.0	515	2.0
együtt:	16,504		20,976		24,420		26,374	

a fiatal életkor ennél fogva nálunk jóval mérsékeltebb arányban van képviselve mint Lajtán tul, sőt e viszony 1873-ban a megelőzőtt évhez mérve még javult, pedig ez annál jellemzőbb, miután általános populationistikai tekintetben a fiatal koruak épen a magyarországi népességben magasabb procentuatiót mutatnak, mint az osztrák tartományok népe közt; de másrészt a hajlott koruak nálunk, szemben az annyiaval több magaskorúakat bíró osztrák államterülettel, minden látszólagos arány-egyenlőség mellett, viszonylag véve nagyobb részesülési arányt tüntetnek fel a büntetések sorában; különben itt is, ott is az életkor teljében állók a legnagyobb jutalékot szolgáltatják, jelesen nálunk közel 70%-a az elítélteknek a 20—40 évi életkorban áll, és ez normalis viszonyoknak mondható, az élet e korszakában leghatályosabb levén a tetterő ugy a jóban mint a rosszban. e)

Az egyes korosztályok szereplése különben a két nem szerint nem egészen egyenlő, mert ha az 1873-ik évi elítélteket nem szerint elkülönítve vesszük azt találjuk, hogy a nőnemnél a 20 éven aluli kor jóval magasabb mérvben activ a büntettek szinpadán, mint a fiuennél, így a mondott év adatai szerint volt:

e) Az elítéltek közti korkülönbség szintén elég határozott állandóságban jelenkezik, mi legjobban tűnik szembe, ha az 1867—71. időszakra kinálkozó adatokat vesszük egybevetés alapjául; így ezen ötévi adatok szerint a magyarerdélyi elítéltek közt átlag egy-egy évben előfordult:

20 éven aluli	1599	vagyis 12.6%
20—40 éves	8869	» 69.3 »
40—60 »	2030	» 16.0 »
60 éven felül	195	» 1.6 »

tehát kevés különbséggel csaknem ugyanazon arányviszonylat, mely az 1872-ik évi adatokból folyományoz, világos tanuságául annak, hogy ezen ismérvek nem valami esetleges, ephemer tünetény, hanem viszonyainkon gyökerező constans észlelet.

	a finemből		a nőnemből	
20 éven alul	1830	9.7 %	342	15.8 %
20—40 éves	13,124	70.0 »	1396	64.1 »
40—60 »	3432	18.2 »	384	17.6 »
60 éven felül	414	2.1 »	54	2.5 »
együtt:	18,800		2176	

jelesen gyermekgyilkosság, magzatelhajtás, gyermekkitévés azon bűntények, melyeknél a dolog természete szerint a fiatalabb koru nő leginkább szerepvivő, az e miatt 1873-ban összesen elítélt 211 nő közt 45 vagyis több mint 20 % fordulván elő, kik a 20-ik éven alul voltak; a másik bűnnem, melyben a fiatalkoru nőnembeliek vezérszerepet visznek, a tolvajság, nem kevesebb mint 251 ily fiatal koru tolvajnő jelenkezvén az 1873-iki elítéltek közt, (tehát több mint 21 %); a gyujtogatás bűnténye miatt összesen elítélt 24 nő közül 6 zsengekoru találtatik, tehát épen 25 %, vajjon képes-e ezen mozzanat egyik lélektani érvül szolgálni a nők fejlődési korában gyanittatni szokott gyujtogatási hajlam constatalására, egy évi tapasztalás után bajos lenne meghatározni, mindenesetre azon körülmény, hogy az 1872-ki évben elítélt 23 gyujtogatató nő közt is 7 (vagyis 30 %) ily fiatalkoru találtatik, némileg lélektani buvárok által sejtetni szokott természetösztön létezése mellett látszik harcizolni, határozott érv győző erejére azonban csak úgy emelkedhetnék, ha hosszú évek során át folyt észleleten nyugvó constans és egyenlő arányviszonyban nyerne igazoló kifejezést, mi adataink szakadozottságánál fogva nálunk egyelőre még hiányzik.

Hogy a fajtalansági büntettek miatt elítéltek közt aránylag nagyobb a fiatalkoruak szereplése, jelesen a finem részéről, népünk általán korábbi testfejlődése és sokszor ferde nevelés folytán kevésbé feltűnő, és hogy e kathgoriába eső büntetteknel a hajlott koruak nálunk nagyon mérsékelt arányban jelenkeznek, 1872-ben összesen 4, és 1873-ban összesen 3, a hatvan éven tul levő e miatt bűnhődvén, mindenesetre örvendetes jelenség, szomorú tapasztalás levén, hogy a kulturhaladással helyesebben az álműveltség és külső kulturmáz terjedésével e viszony nagyobb mérvet szokott öltetni.

A családi állapotot illetőleg bűnvádi statisti-

kánk felette sajnos tüneteket juttat felszínre; a házassálla-
potuak nálunk nem csak szemben más államokban tapasztalt
arányosztalékkal, hanem szemben azon arányviszonynyal
is, melyben a nős állapotúak hazánk népe közt egyáltalán
jelenkeznek, felette sajnos mérvben szerepelnek a büntettek
lajstromában; így a két évi adatok szerint volt:

	1872.	1873.
nőtlen, hajadon	7263 44.0 %	8252 39.3 %
nős vagy férjes	8421 51.0 »	11,686 55.7 »
özvegy	820 5.0 »	1038 5.0 »
holott Ausztriában volt:	1871.	1872.
nőtlen, hajadon	14,894 60.0 %	15,861 60.1 %
nős vagy férjes	8882 36.4 »	9693 36.8 »
özvegy	644 2.6 »	820 3.1 »

nálunk tehát az elítélt büntettek közt 15—19%-al több
házas állapotú fordul elő, mint Ausztriában, holott azoknak
számtulnyomozása a népességben egyáltalán csak 7%-nyi kü-
lönbséget tüntet fel, nálunk 41.3. Ausztriában 34.3%-ja a la-
kóknak házasságot levén, tehát a büntettek sorában való
szereplésük hazánkban, szemben Ausztriával, több mint kétszer
akkora, de szemben azon arányosztalékkal is, mely az álta-
lános magyarbirodalmi népesség közt a házasságokra esik,
az elítéltek közt 10—14%-al nagyobb arányban jelenkeznek,
mint nekik a populációstatisztika terén jut, pedig ez nem valami
új, és talán mulékony észlelet, hanem ezen sajnos viszony rég-
től fogva bünvádi ügyünk egyik állandó jellemvonása, a hat-
vanas évek adatai szerint is a magyarbirodalmi büntettek
közt 50—52%-kal azaz felénél több nős vagy férjes álla-
potúak számláltatván, jelesen az 1867—71-ki öt évi adatok átlaga
szerint következő arány mutatkozik:

nőtlen és hajadon	43.3 %
nős vagy férjes	51.7 »
özvegy állapota	5.0 »

Ebből azon szomorú következtetés vezethető le, hogy a
házasságnak bűnmerényletek elkövetése ellen védő tehát er-
kölcsmentő és nemesítő befolyása nálunk korántsem érezteti
magát olyformán, mint az másutt nagyobb-kisebb mérvben
mindenütt tapasztalható, és ezen sajnos észlelet adatilag con-

statálja azt, mit a gyakorlati élet annyi esetben igazol, hogy a fiatalabb korban létrejövő egybekelések nem látszanak oly tartós ethikai kihatással lenni az erkölcsök tisztítására, mint higgadtabb korban, kellő megfontolással és a házaselet ethikai momentumától áthatott öntudattal köttetni szokott házasságok; miért hazánkban különben kedvező esketési aránya ezen körülménynél valamint azon észleletnél fogva is, nem keveset vesz különbeni social fontosságából, hogy a nagy esketési arány nálunk inkább az oeconomiai élet, mint a családi érület exigentiáinak szüleménye; az egybekelések nálunk nagyrészt inkább mint olcsó munkáskéz forrása, sem mint az emberi nem magasabb rendeltetéséhez mért szaporodásának ethikai növeldeje jelenkezően.

Annál sajnosabb, hogy e viszony a nőnemnél annyiban még kedvezőtlenebb színben jelenkezik, mint a finemnél, hogy köztök különösen az özvegyasszonyok rendkívül nagy arányban szerepelnek a büntetéseket közt, és míg hazánk nőlakossága közt az özvegyasszonyok 8.7%-al fordulnak elő, az elítélt büntettesnők közt 12—13%-ra megy osztalékuk, így a két nem szerint elkülönítve volt:

1872.				1873.			
férfi		nő		férfi		nő	
nőtlen	44.7%	hajadon	38.3%	nőtlen	39.7%	hajadon	36.5%
nős	51.3 »	férjes	48.9 »	nős	56.3 »	férjes	50.2 »
özvegy	4.0 »	özvegy	12.8 »	özvegy	4.0 »	özvegy	13.5 »
ez pedig épen arra mutat, hogy a házaságnak erkölcsidomító jótékony kihatása nálunk csekélyebb mérvben érezhető, mert az különben legegél és legkiválóbb mérvben a nő irányában szokott nyilvánulni, holott az özvegyasszonyok nálunk legkevesbé sem tüntetik fel ily ethikai befolyásnak tartós nyomát; ez még inkább tűnik szembe, ha azon aránykülönbözettel tesszük párhuzamba, mely e tekintetben Ausztriában a nőnembeli elítéltek közt észlelhető, így volt Lajtán tul:							
1871.				1872.			
férfi		nő		férfi		nő	
nőtlen	61.4%	hajadon	58.7%	nőtlen	60.1%	hajadon	56.1%
nős	36.8 »	férjes	33.8 »	nős	36.9 »	férjes	35.4 »
özvegy	1.8 »	özvegy	7.5 »	özvegy	2.3 »	özvegy	8.5 »

özvegyasszonyainknak a büntettség pályáján való magasabb szerepelése pedig nem ephemer tünemény, hanem fájdalom egyik állandó jellemzője bünvádi viszonyainknak; így az 1867—1871-ik évre vonatkozó töredékes adatok szerint átlag előfordult ezen ötévi időközben elítéltek közt:

nőtlen férfi	43.3 %	hajadon nő	43.0 %
nős	» 52.7 »	férjes	» 44.5 »
özvegy	» 4.0 »	özvegy	» 12.5 »

az özvegy állapotuk ennél fogva a fi- és nőnemre nézve újabban ugyanazon arányviszonyt tüntetik fel, mint a hatvanas években, de a férjes nők részesülési aránya még tetemesen rosszabbodott, 1873-ban majd 6 százalékkal magasabb levén arányjutalékuk, mint a fentebb érintett ötévi átlag szerint.

Ezzel karöltve jár azon további még leverőbb észlelet, hogy az elítéltek közt, legujabban egyáltalán, de különösen az elítélt nők közt több a gyermekkel bíró, mint a gyermektelen, így ha az ötévi átlaggal összevetjük a két utolsó évnek adatait, azt találjuk, hogy az elítéltek közt volt:

	1867—71.	1872.	1873.
gyermekkel bíró férfi	49.1 %	47.0 %	51.2 %
gyermek nélküli »	50.9 »	53.0 »	48.8 »
gyermekkel bíró nő	47.3 »	50.7 »	52.7 »
gyermek nélküli »	52.7 »	49.3 »	47.3 »

a családos nők számviszonya tehát folyton növekedett és az utolsó évben már jóval több mint fele részét tették az elítélt nőknek; így az abszolút számok szerint volt 1873-ban:

	férfi	nő
gyermekkel bíró	9618	1146
gyermek nélküli	9182	1030

együtt: 18800 2176

ez szomorú jele annak, hogy a családi érzület kihaltával a gyermekek sorsáról, a család becsületének sértetlen fentartásáról való gondoskodásnak öntudata nálunk még a nőben is lassankint eltompul, elvész tehát azon hatalmas erkölcsi védgát, mely különben a bűnös hajlamok árjai ellen biztos oltalmat szokott nyújtani, elvész azon egyedüli mentő deszka, melynek segélyével a büntettek iszapjában fuladozó is még kimene-

külhet és visszaadva a társadalomnak, ennek hasznos tagjává válhatik.

Tekintve a büntettek neveit, melyeknél a házaseletüek kiválóbb szerepet játszanak, az 1873-ik évi adatok nyomán azt találjuk, hogy aránylag legnagyobb mérvben képviselve vannak oly büntetteknel, melyek közintézkedések ellen irányozvák, az erőszakos ellenszegülés, nyilvános erőszakoskodás; bírói zártörés, büntettek elősegítése és egyéb e kathégoriába eső bűnös cselekvények miatt összesen elítélt 3037 egyén közül nem kevesebb mint 2146 vagyis 70.8 % házassáallapotu találattik, és ugyanazok közt 67. % -al szerepelnek a gyermekkel megáldott szülők, mi ujra szomoruan illusztrálja népünk erőszakos természetét, melyet még a családra való tekintet sem képes kellőleg fékezni; ezzel összefüggésben van azon nagy arányosztalék, mely a házassá életüeknek még a súlyos testi sértések eseteiből kijut; az e miatt 1873-ban összesen elítélt 4604 egyén közül 2544 vagyis 55.2 % házassá életü és 2225 vagy több mint 48 % családos ember számittatván, de még a gyilkosság és egyéb az emberi élet elleni büntett miatt elítéltek közt is a nős vagy férjes állapotuak 48 százalékot tesznek: holott a vagyon ellen intézett büntetteknel, mikre nézve a dolog természete szerint a házaseletüeknek nagyobb részesülése a szükség és családí nyomor által inkább igazolva volna, arány-osztalékuk az átlag mögött marad, az e büntettek miatt 1873-ban elítélt 11,393 személy közül 6016 vagyis 52.8 % házassá, és 5592 vagyis 49 % családos állapotúnak találattatván; hogy a fajtalansági büntettek miatt elítéltek sorában mérsékeltebb azoknak számviszonya, a dolog természetében fekszik, noha azon arány, mely nálunk e tekintetben észlelhető, koránsem mondható természetesnek, az e miatt 1873-ban elítélt 163 személy közt nem kevesebb mint 67 vagyis 41. : % fordulyán elő, kik mint házassáallapotuak épen a házasságban lelhetnék az ily bűnmerényletek ellen a legbiztosabb, leghatályosabb óvszert.

A valláskülönbiséget illetőleg valamint egyáltalán a dolog természetéből, ugy hazánk bűnvádi lajstromából is folyományoz azon észlelet, hogy a valláskülönbözetnek nincs közvetlen befolyása a büntettek akár szaporítására,

akár apasztására, miért a felekezeti különbség az elítéltek közt nem bir különös nyomatékka és legfeljebb csak viszonyítva ugyanazon felekezetű hitsorsosokhoz, nyújthat némi támpontokat ; az egyes évek adataiban sem mutatkoznak nagy eltérések ; így volt az elítéltek közt :

	1872	$\frac{\circ}{10}$	1873	$\frac{\circ}{10}$
római katolikus	7740	46.9	8914	42.5
görög »	1840	11.1	2514	12.0
görög keleti	2048	12.4	3020	14.4
ágostai hitv.	1164	7.1	1602	7.6
helvét »	2869	17.4	3849	18.3
unitarius	99	0.6	74	0.4
izraelita	743	4.5	981	4.7
egyéb vallásu	1	—	22	0.1

ha ezen arányviszony összehasonlittatik azzal, melyet az egyes felekezetek a magyarországi népesség confessionalis térképén egyáltalán feltüntetnek, azt találjuk, hogy ezen két arányszázalék legtöbb felekezetnél jóformán összevág, csak az egyik másiknál az elítéltek közt, hol valamivel nagyobb, hol mérsékeltebb arányviszony észlelhető ; ezen összevágó arány-egyenlőség legjobban tűnik ki, ha az 1872-ki év adatait vesszük alapul az egybevetésre, miután azok a volt határörvidék kizártával csak Magyar Erdélyre vonatkoznak, arra pedig a népszámlálás után az általános confessionalis aránylatok tisztábban kinálkoznak mint Magyarországra nézve ha a volt határörvidék is belevonatnék ; a mondott év adatai után tehát következő párhuzam áll, van :

	az elítéltek között	magy.-er- délyi lakók közt általá- ban	hány hason- vallásura esik egy elítélt ?
római katolikus	46.9 $\frac{\circ}{10}$	46.5 $\frac{\circ}{10}$	794
görög »	11.1 »	11.9 »	860
görög keleti	12.4 »	13.6 »	876
ágostai hitv.	7.1 »	8.2 »	940
helvét »	17.4 »	15.2 »	702
unitarius	0.6 »	0.4 »	550
izraelita	4.5 »	4.1 »	728

tehát csak a görögkeleti és ágostai hitvallásuaknál több mint egy perczenttel csekélyebb, ellenben a helvét hitvallásuaknál, 2,9 % nagyobb a bűnlajstromi, mint az általános confessionalis térképen való szerepelésük ; valamivel nagyobb ez még az unitáriusok és zsidóknál is, és viszonyítva csakugyan aránylag legkevesebb az elítélt büntettes az ágostai és görögkeleti még görög kath. egyház hívei közt, legtöbb az unitáriusok és helvét hitűek közt, és miután e két felekezet leginkább a magyar ajkuakból nyeri jutalékát, azon számos egyéb támpont szerint is nyilvánuló észlelet látszik bebizonyulni, hogy az erőszakoskodásokra, jelesen az emberi élet és testi épség ellen irányuló bűnös merényletekre kiválóan hajlandó magyar nemzetiség magasabb arányban szerepel a büntettek közt, mint hazánk többi nemzetiségei bármelyike; ez különösen az 1873-ki adatok részletesebb vizsgálódása folytán még inkább tűnik szembe; így míg az évi elítéltek közt a helvét hitvallás, vagy népünk nyelvén szólva, a magyar egyház hívei egyáltalán 18,3 %-kal jelentkeznak, az elítélt gyilkosok és az emberi élet ellen tört büntettek közt 20,1 %-al; a súlyos testi sértés miatt bűnhődöttek közt 22,5 %, közintézkedések elleni büntett miatt elítéltek közt 17,6 %-al, ellenben a vagyon elleni büntettet elkövetők közt csak 16,7 %-al szerepelnek, tehát leginkább az erőszakból származó bűnös cselekvényekben vesznek részt; míg ellenkezőleg a mózesvallásuak legnagyobbbrészt a vagyon elleni büntett miatt kerülnek a Themis boszuló karja alá; így az 1873-ik évben elítélt 981 mózes vallásu közt 668 vagyis 68 % ily büntett miatt lakolt, sőt a csalás, váltó és egyéb okmányhamisítás, meg hamis vagy vétkes bukás miatt ugyanazon évben összesen elítélt 1351 egyén közül 261 vagy közel 20 % zsidó volt, különben a magy. izraelitáknál is fajuknál nagyobb indulatosság mutatkozik nem annyira az emberi élet és testi épség ellen, mint jelesen közintézkedések ellen intézett merényletek, főleg a büntettek elősegítése terén ; e kategóriába eső bűnös cselekmények miatt 1873-ban 189 vagyis az akkoron elítélt mózes vallásuaknak közel 20 %-ja érezvén a nemesis törvényes megtorlását, de annál mérsékeltedb részesülési arányuk a fájtalansági büntettekben, ezekből sajátságosra a római-katholikusoknak (40 %)

és a görög-kelet-egyháziaknak jutván nagyobb osztalék (31.3), mi az utóbbiakat illetőleg annál feltűnőbb, minthogy köztudomás szerint az óhitűeknél a patriarkalis családi érzet rendszerint erősebben ki van fejtve, mi pedig közönségesen hatalmas óvszer hason bűnös kihágások ellen.

Az elítéltek közt fenforgó kereset s mesterségük szerinti különbséget illetőleg, nincs tagadás benne, hogy a különböző foglalkodások ha nem is a büntettségre egyáltalán, de legalább a büntető cselekmények egyes fajaira birnak némi befolyással; az egyik-másik büntetettel való inger az egyes kereset-nemekben találván nagyobb-kisebb mérvben táplálékot, mint péld. a gyárüzleti élet a fájtalansági, a mezei ipar az erőszakoskodási, a kereskedelmi pálya a csalás és hamisítási büntényekre közelebb fekvő ösztönt nyújt. E viszony azonban, vagyis az egyes közkereseti nemeknek a büntettségéi hajlam az u. n. »penchant au crime« fejlesztésére való befolyása csak akkor lenne biztosan kideríthető, ha az elítéltek közt fenforgó kereseti különbsétek a szabatosan megállapított általános kereseti aránykülönbséggel egybevetve azoknak összevágó vagy eltérő voltából következtetések volnának levezethetők, már pedig az utolsó népszámlálásnak épen ezen népességi mozzanatot híven feltüntetni legkevésbé sem sikerült, valamely népnek kereset- és foglalkozás szerinti különbségei népszámlálás útján egyáltalán nem levén pontosan constatálhatók; miért a fentlévő bünvádi adataink az ily nagy horderejű kérdés megoldására megnyugtatólag csak akkor lesznek felhasználhatók, ha az általános kereseti arányviszonyok iránt biztosabb adatok fognak szinre kerülni, akkor pedig annál nagyobb megnyugvással fognak alapul szolgálhatni, mivel nem csak az 1872. és 1873-ki két évnek adatai majdnem teljesen összevágó arányviszonyokat tüntetnek fel, hanem az 1867—71-ig terjedő időkörből fentlévő töredékes adatokban is csaknem ugyanazon aránykülönbsétek tükröződnek vissza; így volt az elítéltek közt:

	1873		1872	1867—71 átlag sze- rint
határozott foglalkozás			0/0	0/0
nélkül	1397	vagyis	6.7	6.3
napszámos, cseléd,	8562	»	40.8	40.7
iparos-, keresk.- se-				42.0
géd és gyármunk.	1378	»	6.6	6.3
földmives	6948	»	33.4	32.6
önálló iparos, keres-				30.2
kedő, gyáros	1138	»	5.4	5.9
tud. vagy művészeti				5.1
foglalkozású	122	»	0.6	0.7
tisztviselő	264	»	1.2	1.9
földbirtokos	108	»	0.5	0.7
az előbbi rovatok				0.5
alá nem tartozó				
nők és család-				
tagok	1059	»	5.1	5.2
				4.5

Mind a három rendű adatok szerint a napszámosok és cselédek a legnagyobb contingenszt állítják ki, több mint kettőtöde az elitélteknek e kategoriába esvén; utánuk a földmivesek sorakoznak, 30—33%-ja az elitélteknek azoknak sorából kerülván ki, de a segédek és gyármunkások is elég jelentékeny arányosztalékkal szerepelnek, és még szembetünőbb az önálló iparosok, gyárosok és kereskedők magas arányjutalékja, különösen szemben azon aránnyal, melyet nálunk az általános kereseti lajstromban elfoglálnak és még inkább szemben Ausztriával, f) hol daczára annak, hogy aránylag annyival több önálló iparos, gyáros és kereskedő találhatik az ottani lakosság közt egyáltalán, azoknak a büntetések közti képviselése még csekélyebb, mint nálunk. Így egybevetve Magyarországot Ausztriával, azt találjuk, hogy 1872-ben, mely évre mind Magyar-Erdélyre, mind Ausztriára nézve birjuk az adatokat, követhető volt az arányviszony:

f) Általános populationistikai szempontból az iparosok kézművesek a magy. birodalmi népességnek 4₂, ellenben Ausztriában az ottani népességnek 11.2%-át teszik; v. ö. K o n e k. Magyar birodalom statistikai kézi-könyve Budapest 1875. 33. §-át.

	Magy.-Erdélyben		Ausztriában	
határozott foglalkozás nélkül	6.8	%	6.5	%
napszámos, cseléd, ipar és gyár-				
munkás	47.0	»	65.7	»
földmives	32.6	»	19.4	»
önálló iparos, keresk. és gyáros	5.9	»	4.5	»
tud. és művészeti foglalkozásu	0.7	»	0.4	»
tisztviselő	1.4	»	0.5	»
földbirtokos	0.7	»	—	
a fentebbiek nejei s családtagjai	5.2	»	3.4	»

A határozott foglalkozás nélküliek, úgy mint a napszá-
mosok, cselédek és munkások természetesen leginkább a va-
gyon ellen intézett büntettekben részesülvők, az első helyen
nevezettek közül 72%, az utóbbiak közül 60—68% e miatt bün-
hődvén, holott a földmivesek közül csak 43 e miatt, legna-
gyobb részt ellenben erőszakoskodási büntettek miatt lett
elitélve; így a gyilkosság és az emberi élet és testi épség, vagy
közintézkedések ellen elkövetett büntettek miatt 1873-ban
elitált személyek közt a földmives osztály 40 és több száza-
lékkal van képviselve; de hogy az önálló iparosok és keres-
kedők is elég nagy számmal ily erőszakos cselekvények miatt
marasztaltatnak el, elég sajnós, és még sajnósabb, hogy a 610
iparos, kereskedő és gyáros közül, kik 1873-ban a vagyon
ellen intézett büntett miatt eliteltettek, nem kevesebb, mint
289 tolvajságról volt vádolva, mert az, hogy csalás miatt ugyan-
az évben 171, sikkasztás miatt 54, váltó és egyéb okmány-
hamisítás miatt 44, hamis és vétkes bukás miatt 27 lett elitélvet
inkább a dolog természetében fekszik. Elmellőzve a többi fog-
lalkozásokat, még csak a tisztviselők bűnlajstromát érdekes
bővebben illustrálni, mert ezeknek főleg becstelenítő büntet-
tekben való fokozottabb részesülése felette sajnós közdeprava-
tiora mutat, az államérdekek megóvására rendelt organumok-
nak az állam legfőbb érdeke, a jogrend fentartása ellen való
tömegesebb vétkezése szomorú tanúsága annak, hogy a köte-
lezettségérzet kihaltával az általános corruptió nagyon is
mély gyökereket vert; már pedig, ha az 1867—71-ik évig ter-
jedő bár töredékes adatok átlagban csakugyan hiven tükröz-
tetik vissza az arányviszonyt, mely elitált büntetéseink

közt, valamint egyéb úgy kereseti tekintetben is fenforog, akkor nincs kétség, hogy a hivatalnokok büntettségben részesülési aránya újabban nálunk tetemesen rosszabbodott, a mondott 5 évi átlag szerint csak 0.6%-al, az 1873-iki adatok szerint ellenben 1.2%-al, tehát éppen kétszer akkora aránynyal szerepelvén a büntetése sorában, mint azelőtt. Az 1873-ban elítélt 264 tisztviselő közül elmarasztaltatott:

sikkasztás miatt	85
hiv. hatalommal való visszaélés miatt	67
csalás . . . . . »	26
okmányhamisítás . . . . . »	23
különféle erőszakoskodások . . . . . »	20
gyilkosság és testi sértés . . . . . »	23
zsarolás. . . . . »	8
tolvajság . . . . . »	9
pénzhamisítás . . . . . »	2

És ha áll az, hogy Magyar-Erdélyországban a közhivatalnokok száma, oda értve az állami, megyei, városi és községi tisztviselőket, 31,303-ra rúg, mint azt az 1870-ki népszámlálás kiderítette, akkor nálunk minden 118 tisztviselőre egy elítélt esik, midőn Ausztriában 72,147 hivatalnok mellett, 1871-ben 177 és 1872-ben 145 ítéltetvén el, csak 408-ra, illetőleg 500-ra jön egy elítélt.

Nem csekély érdeklődéssel bir az elítélt büntetések képzettségének foka; a dolog természetében fekszik, hogy az elítéltek legnagyobb részt azon szerencsétlen polgárok sorából kerülnek ki, kik oktatás nélkül felnöve nélkülöznek azon biztos iránytűt, mely az embert átkalauzolja az élet viharain, kik az oktatással járó értelmiség hiányában a keresetforrásokban megzsorítva inkább ki vannak téve a nyomor csábjainak, és szivképzés nélkül, vallásos érzület hiányával, sem a lelkiismereti sugallatokban, sem az eleven hit vigaszában nem lelik a szükséges erőt az élet vihályaival való bátor megküzdésre; mindamellett az egészen oktatlanok számaránya még a bünvádi lajstromokon is a szerint mérsékeltebb, a mint a népoktatási ügy valamely országban helyesebb szervezetet nyer, miért az elítéltek közötti analfabetik számviszonyának folytonos lejjebb szállása legszólóbb jelzője a népnevelési ügy folytonos

javulásának, még az elvetemedett polgártársak sorában is a közoktatásnak szélesebb körben való elterjedése mutatkozáván ; miért csak örvendetes, hogy e viszony nálunk évről évre kedvezőbb alakban jelenkezik, a sem olvasni sem írni nem tudók számaránya folyton csökkenvén, mi legjobban tűnik szembe ha az 1872-ik és 1873-ik év adatait párvonalba teszszük az 1867—71. terjedő időköz átlagával, ugyanis az elítéltek közt:

	1867-71	1872-71	átlag
olvasni írni nem tudott	11,892 vagyis	56.7%	58.0% 61.0%
csak olvasni	» 1156	» 3.5 »	5.5 » 9.3 »
olvasni és írni	» 7699	» 36.7 »	35.4 » 28.8 »
magasabb műveltséggel bírt	229	» 1.1 »	1.1 » 0.9 »

1873-ban tehát szemben az 1867—71-ki ötév átlagával 4.3%-al kevesebb inalfabeti, ellenben közel 8%-al több olyan találtattott, ki olvasni és írni is tudott, ez kétségtelen egyik tanúsága a népoktatásügy körül hazánkban az utóbbi időben mutatkozó általános ügybuzgalomnak, noha a teljesen tudatlanoknak mai számaránya is még elég jelentékeny főleg szemben más államokkal; így például Ausztriában volt az elítéltek közt:

	1871.	1872.
ki sem írni sem olvasni nem tudott	46.9%	46.8%
ki csak olvasni tudott	4.0 »	4.0 »
olvasni és írni tudott	48.6 »	48.8 »
magasabb műveltségü	0.5 »	0.4 »

Ausztriában tehát, hol a közlött két évről való adatok teljesen összevágók, minden 100 elítelt közt 12—13-al több olyan találtatik, ki olvasni és írni is tud, mint nálunk, mi számos egyéb adatból is bizonyuló azon észleletet újra megerősíti, hogy Lajtán túl a közoktatás jóval nagyobb mérvben terjedt el a nép összes rétegeiben, mint Lajtán innen.

Sajnos, hogy a rendelkezésre levő magyar kimutatásokban e viszony nincs nem szerint feltüntetve ; igen érdekes lenne megtudni, hogy mily aránykülönbség mutatkozik e tekintetben a fi- és nőnembeli lakosság közt, legalább a népszámlálás alkalmával tetemes különbség találtatott a két különböző nem képzettsége közt, mennyiben t. i. egyrészt a magyarbiro-

dalmi lakók közt egyáltalán 58.2%-al volt ki sem írni sem olvasni nem tudott, másrészt a filakóknak csak 53.6%-ja, ellenben a nőlakóknak 62.5%-ja nem tudott írni olvasni.

A vagyoni állapotot illetőleg, mely valamint leggyakrabban egyik főforrása a bűnös cselekményeknek, ugy másrészt némiképen tükre a közvagyonosodási állapotoknak, Magyarország bűnvádi statistikájából azon sajátzerű tapasztalás merithető, hogy a vagyonosabb néposztály az elítélt büntetéseket közt jóval magasabb arányban van képviselve, mint akár Ausztriában, akár más államokban; vagy a mi bíróságaink más fogalmat kötnek össze a különben igen relativ értelmű vagyonossággal, mint másutt, vagy ezen körülmény abban találja természetes magyarázatát, hogy a merő indulatosságból származó és így a vagyoni állapottal semmi összefüggésben nem levő bűnös cselekmények nálunk nagyobb mérvben fordulnak elő mint másutt, tehát nem annyira a nyomor, az inség, mint inkább féktelen indulatok jelenkeznek mint az elkövetett büntettek főrugói; noha másrészt nem tagadható, hogy azon összevágó határozott arányegyenlőség, mely e tekintetben nem csak az 1872-ki és 1873-ki év adatai közt, hanem ezek és a korábbi, jelesen az 1867—71-ki átlagos adatok közt fenforog, arra látszik mutatni, hogy a közvagyon nálunk jobban el van oszolva, mint akár Ausztriában, akár más fejlettebb közgazdasági fokra emelkedett államokban: agronom országban egyáltalán kevésbé mutatkozván a túl felhalmozott gazdagság és teljes nyomor közt másutt tapasztalható végletek.

Igy volt az elítéltek közt:

	1873.		1872. 1867—71.
			átlag
vagyontalan	13,925 azaz 66.4%	66.8%	65.1%
némi vagyonnal	5436 » 25.9 »	24.2 »	28.2 »
vagyonos	1615 » 7.7 »	9.0 »	6.7 »

tehát mindhárom forrás szerint legalább is egyharmada az elítélt büntetéseket nem minden vagyon nélküli, holott Ausztriában csak tizedrésze az elítélteknek némi csekély vagyonnal bíró, sőt nem egészen egy százaléka az elítélteknek vagyonosnak ki van mutatva, míg nálunk a vagyonosok

7—9% -át teszik az elítélteknek : így jelesen az osztrák elítéltek közt volt :

	1871.	1872.
minden vagyon nélkül	21,620 88.5%	23,212 88.0%
csekély vagyonnal	2637 10.8 »	2951 11.2 »
vagyonos	163 0.7 »	211 0.8 »

ha tehát a két államterületi bíróságok nem egészen eltérő fogalomból indulnak ki ezen ismerv értelmezésében, roppant nagy e tekintetben a különbség és pedig nem csak a viszonylagos számarányra, hanem az abszolút számokra nézve is ; nálunk a némi vagyonos, vagyis módos osztálynak kétszer, a vagyonosnak kimutatott büntettek pedig éppen tízszer nagyobb számmal jelenkezvén, mint Lajtán tul ; és ha bíránk csakugyan helyesen ítélik meg azt, hogy ki tekintendő igazán vagyonosnak, akkor megdöbbenő, hogy nálunk 1873-ban nem kevesebb mint 1615 oly egyén ítéltetett el valamely büntett miatt, ki nem csak hogy a nyomor által nem lett ösztönözve bűnös cselekvényekre, hanem inkább vagyoni állásában találhatott volna hatályos erkölcsi védelmet a büntettek ellen.

Pedig nem is azon büntetteknel találjuk a vagyonos osztályukat leginkább kimutatva, melyek nagyobb gazdagság mellett is elképzelhetők, melyek gyakran éppen annak kifolymányai, mint péld. a fajtalansági büntettek, hanem még a vagyon ellen intézett büntettek miatt elítéltek közt is 1873. nem kevesebb mint 574, vagyis az e büntettek miatt összesen 11393 elítélteknek éppen 5%-a mint vagyonos van feljegyezve, köztök 264 egyenesen tolvajság miatt bűnhődött ; a 3037 közintézkedések elleni büntett miatt elítélt közt 467 vagyis több mint 15% vagyonos van kimutatva, az emberi élet és testi épség ellen elkövetett súlyos büntettek miatt elmarasztalt 6182 egyén közül 505 (vagy 8.3%) vagyonosnak van feltüntetve ; az egyik és másik büntettescsoport világosan arra mutat, hogy az önkénykedés és erőszakoskodásra való természeti hajlam az, mely nálunk a vagyonosabb néposztályon és talán még nagyobb mérvben uralkodik, mint a szegénysorsuakon.

Büntetőügyi kimutatásainkban az elítélteknek illetősége is számba szokott vétetni, de minthogy ahhoz egyrészt sem különös állami, sem társadalmi érdekek nem fűződnek,

másfelől pedig az elítéltek legnagyobbbrészt mint a magyar államterületi polgárok és csak mérsékeltébb arányban akár az osztrák örökös tartományokba, akár külföldre valók, elég itt csak az utolsó két évnek eredményeit bemutatni, azokban is elég összevágó arányegyenlőség mutatkozván; volt t. i. az elítéltek közt:

	1872.		1873.	
belföldi	16,202	98.2 ⁰ / ₀	20,654	98.5 ⁰ / ₀
osztrák tartományokból	252	1.5 »	242	1.1 »
külföldi	50	0.3 »	80	0.4 »

Jóval fontosabbak az elítéltek előéletére vonatkozó adatok, a visszaesések számarányában egyfelől az elítéltek megrögzöttsége, másfelől az alkalmazott büntetéseknek hatálya, sőt az összes bünyfenítő szervezetnek a büntettesek javítására való kihatása többet-kevesebbet tükröződven vissza; e tekintetben is az 1872-ki és 1873-ik évi adatok összevágó arányviszonyokat tüntetnek fel, melyektől a korábbi évek adatai sem térnek el lényegesen; így az elítéltek közt:

	1873.	1872.	1867—71
büntetve soha sem volt	15,559	74.2 ⁰ / ₀	74.4 ⁰ / ₀
kihágás miatt büntetve			
volt	1725	8.2 »	8.5 »
hasonnemű büntett miatt			
büntetve volt	2362	11.3 »	11.6 »
másnemű büntett miatt			
büntetve volt	1330	6.3 »	5.5 »

az ugyanazon nemű büntett miatt ismételve fenytés alá kerülők számaránya tehát egyformán mintegy 11⁰/₀-át teszi az elítélteknek, és büntett miatt egyáltalán már bünhödöttek számviszonya mintegy 17⁰/₀-át teszi az összes elítélteknek; szemben Ausztriával a viszony nálunk kedvezőbb, a mennyiben ott több mint negyedrésze az elítélteknek hason vagy másnemű büntett miatt már egyszer bünhödött, sőt ha a kihágás miatt előbb már megfenytett egyéneket is számba vesszük, Lajtán túl több mint kétötöde, nálunk ellenben csak egy-negyede az elítélteknek előbb már a törvénynyel jött összeütközésbe, és törvényszegés miatt került közfenytés alá; így Ausztriában volt az elítéltek közt:

1871.

1872.

ki még büntetve nem volt 13,627 55.3% 15,022 56.9%
 kihágás miatt már bűnhődött 4247 17.4 » 4424 16.8 »
 hason v. más büntettért » 6546 26.8 » 6928 26.3 »
 ott tehát épen feltűnő a visszaesők nagy száma, de elég jelen-
 tékeny nálunk is azoknak száma, kik akár korábbi büntett,
 akár valamely kihágás miatt a Themis sorompói előtt állot-
 tak és a kiállott büntetés folytán legkevesbé sem javultak;
 mindenesetre az ismétlések magas számaránya a magyar-
 osztrák monarchia mindkét részében a büntető törvényhozás
 hatálya és belső szervezete feletti komoly elmélkedésre inthet.

A két nem közt nincs e tekintetben nálunk nagy kü-
 lönség, az elítélt büntettes nők közt csak egy-két százalékkal
 kisebb mértékben fordulnak elő azok, kik már korábbi
 büntett miatt lettek elítélve g), így a két nem szerint elkü-
 lönzve az 1872. és 1873-ik évi elítéltek következő arányvi-
 szonyt tüntetnek fel, volt:

1872.

1873.

	férfi	nő	férfi	nő
ki még soha nem volt büntetve	74.0%	77.3%	73.8%	77.6%
kihágás miatt már »	8.8 »	6.1 »	8.4 »	6.5 »
korábbi büntett miatt »	17.2 »	16.6 »	17.8 »	15.9 »

Az elkövetett büntettek egyes nemeiből igen ta-
 nultságos következtetések vonhatók le, főleg ha a közfenytés alá
 került bűnös cselekmények bizonyos főcsoportok szerint osz-

g) Azon különös szívósság tehát, melyet Oettingen a nőnem
 részéről az angol és szászországi adatok után tapasztalt, és mely szerint
 a bűn pályára lépő nőnél a büntettség hamarabb válik szokássá és
 mintegy másodtermészetté, hazai adataink szerint nem bizonyul be; az
 általa e tekintetben észlelt tenacitás nálunk nem mutatkozik, mert a
 visszaesők közt, nem csak hogy a nőnem nincsen magasabb arányban
 képviselve mint a büntettek közt egyáltalán, hanem nálunk ez arány
 inkább mérsékeltebb, így volt a nőnem képviselve:

az elítéltek közt a visszaesők

egyáltalán közt

1867—71 átlag szerint

11.6%

8.7%

1872-ben

11.3 »

11.0 »

1873-ban

10.4 »

9.3 »

tehát nálunk a nők szívóssága legalább a büntettek pályáján legkevesbé
 sem mutatkozik.

tályozva vétetnek vizsgálat alá, az egyes büntett-csoportozatok közti arányviszony egyrészt a közgazdasági és társadalmi állapotokat, másrészt a büntettség fő jellemvonásait elég felismerhetőleg tükrözteti vissza; ha az államkötelék, a közintézkedések, a közerkölesiség ellen elkövetett büntetteket egy közös csoportba soroljuk, mint oly cselekvényeket, melyek az állam és a társadalom közérdekei ellen irányozvák; a második csoportba azon büntetteket utaljuk, melyek az emberi élet, a testi épség, az egyéni szabadság és egyesek becsülete ellen irányulnak; a harmadik csoportba végre azon büntényeket osztjuk be, melyek leginkább a vagyon ellen vannak intézve, akkor nálunk is az utolsó kategóriába eső büntettek tulnyomó részét képezik ugyan az összes büntetteknek, de, mint már többször alkalmunk volt kimutatni, a másik két csoportba eső büntények nálunk jóval emeltebb arányban szerepelnek, mint akár Ausztriában, akár a legtöbb európai államban; ugyanis tekintve az elítéltek számát, van köztök kik elítélve lettek:

	1872.	1873.	1867—71. átlag
közérdekek ellen irányzott			
büntettek miatt	16.7 ‰	16.3 ‰	13.4 ‰
emberi élet és szabadság			
elleni büntettek miatt	31.3 «	29.4 »	32.1 »
a vagyon elleni büntettek			
miatt	52.0 »	54.3 »	54.5 »

tehát az 1867—71-ki ötévi átlag, úgy mint az utóbbi két év adatai szerint az emberi élet, testi épség, az egyéni szabadság és becsület-épség ellen elkövetett büntettek csaknem egyharmadát képezik a megfenyített büntetteknek; ez oly viszonylat mely nem egykönnyen fordul elő más állam criminalitásában, továbbá szintén rendkívüli magas, másutt nem igen tapasztalható arányban jelenkeznek nálunk a közérdekek ellen irányzott büntettek (13—16‰-al), és ujabban ezen arány inkább még emelkedett, mi annál sajnosabb, mivel arra mutat, hogy a magyar kormány idejében a közérdekek iránti tisztelet inkább hanyatlott, semhogy megerősült volna, és hogy a közeroszakoskodási hajlam, mely rendesen az alkot-

mányos érzület fokozatos kifejlésében találja természetes önfekezését, nálunk nem csak hogy mérséklődött, hanem még szilajabb természetet öltött; ez legjobban tűnnék szembe, ha az 1867—71-ki időkorra szóló abszolút számokat a legutóbbi időbeliekkel lehetne párhuzamba tenni, de azok nem csak hogy töredékesek, hanem nem is vonatkoznak egész Magyarországra mai értelemben véve; ugyanazon akadály van utjában annak, hogy az alkotmányos korszakot megelőzőtt időből kinálkozó adatok párhuzamba vonassanak, azok nem a mai Magyarország területére vonatkoztván; mindamellett érdekes az egybevetés az 1867—71-ki ötévi átlag és az 1873-ki évnek kivált viszonyarányai közt, lett pedig elítélve:

	az 1867—71-ki		1873-ban	
	átlag szerint			
	egyén	%	egyén	%
közérdek elleni büntett miatt	1701	13.4	3405	16.3
emberi élet stb. » »	4069	32.0	6170	29.4
vagyonsbátorság » »	6923	54.6	11,401	54.3
összesen:	13,693		20,976	

mily szomorú észlelet, az utóbbi évben nálunk 3405 elítélte-tett, ki az állam és társadalom érdekei ellen, és 6170, ki embertársa élete, testi épsége stb. ellen tört, kik tehát nem annyira haszonlesésből, nyereszkesedés és birvágyból, nem nyomor és szükség által szorítva, hanem pusztán indulatoskodás által elragadtatva vetemődtek a büntettség pályájára.

Mily nagy különbség forog fenn e tekintetben Magyarország és Ausztria közt, legjobban tűnik szembe, ha ugyanazon egy évre vonatkozó ebbeli számarányok egymás mellé állítatnak, mire leginkább az 1872-iki adatok szolgálnak; ez évben az elítéltek közt volt:

	Magyarországon	Ausztriában
közérdekek elleni büntett miatt	16.7 ⁰ / ₀ -al	14.0 ⁰ / ₀ -al
emberi élet stb. » »	31.3 »	17.0 »
vagyon » »	52.0 »	69.0 »

tehát nálunk minden 100 elítélt közt 17-el kevesebb mint Ausztriában oly büntetett van, ki másnak vagyona ellen tör, de másrészt 17-el több olyan, kinek bűnmerénylete a köz- vagy társadalmi érdekek ellen közvetlenül irányul, mindenesetre jellemző egyik ismérve bűnügyiviszonyainknak; még feltűnőbb a

különbség a lajtán inneni és tuli bűnstatistika közt, ha pusztán az emberi élet, a testi épség és személyi szabadság ellen intézett büntető cselekvényeket vesszük tekintetbe, míg t. i. Ausztriában 1872-ben 4441 személy íteltetett el a büntettek ezen legsúlyosabb, legveszélyesebb neme miatt, nálunk ugyanaz évben 5153, sőt 1873-ban 6170 személy e miatt lőn elmarasztalva.

Igaz, hogy más európai államokban is azon tapasztalás tétetett, hogy a culturélettel emelkedő közvagyonosodás folytán a vagyonbátorság ellen irányuló bűnmerényletek számaránya szemben az ember személyisége vagy az állam és társadalom ellen intézett egyéb büntényekkel, fokozatosan alább száll, az utóbbiak aránya ellenben ugyanazon mérvben emelkedik, de alig emelkedik az akárhol oly fokra, mely nálunk mutatkozik, így péld. Franciaországban következő emelkedés észlelhető:

	személy elleni		vagyon elleni		személy elleni		vagyon elleni
1826—30	25.6 ‰	74.4 ‰	1851—55	33.1 ‰	66.9 ‰		
1841—45	30.8 »	69.2 »	1856—60	38.7 »	61.3 »		
1846—50	32.8 »	67.2 »	1861—65	42.9 »	57.1 »		

nálunk ellenben 1872-ben e viszony volt = 48 ‰ szemben 52 ‰-al.

A merőben a személybátorlét elleni bűnmerényletek számaránya következő 3 államban, következő arányváltozást tüntet fel, a személy elleni büntettek voltak képviselve:

Poroszbírodalom.		Szászországban		Bajorhonban	
1862	15.8 ‰-al	1860	35.0 ‰-al	1863	33.1 ‰-al
1863	17.4 »	1861	33.1 »	1864	37.9 »
1864	18.0 »	1862	34.6 »	1865	39.8 »
1865	17.7 »	1863	35.1 »	1866	41.2 »

A sajtóvétségek statistikája nálunk sajátságos eredményeket tüntet fel; a végtárgyalások száma, melyek nálunk egy-egy évben sajtóvétségek ügyében tartatnak, oly csekély, főleg szemben az egy évben való följelentések számával, az e miatt indíttatni szokott vizsgálatok oly rendkívüli lassúsággal folynak le, de kivált az évi elítélések száma oly feltűnőleg csekély, hogy a becsületsértések ellen, melyek

sajtó útján követtetnek el, nálunk az esküttek eljárásában nem látszik elég erélyes védelem kínálkozni; ez azonban oly észlelet, mely az eskütszéki intézmény meghonosodásának első korában másutt is tehető; azon meggyőződés, hogy a jury valamint a sajtószabadságnak, úgy a köz- és magánbecsület szeplőtlen megóvásának is egyaránt örje, csak lassan tör utat magának a nép öntudatában, szintugy a napisajtó kezelőiben is csak fokozatos culturfejlémény folytán, lassankint szokott támadni azon tapintat, mely a szabad szónak tekintet nélküli ugyan, de a köz- és magánbecsület tiszteletben tartásával való erélyes kezelésében nyilatkozik; hozzájárul, hogy a sajtószabadság meggyökerezésével a nagy közönség részéről a túlélérzékenyedés mindinkább tünedezik, a hirlapi közlemények valódi értéke iránti fogalmak mindinkább tisztulnak: mindenesetre a két utolsó év adatai arra látszanak mutatni, hogy nálunk is a sajtó kezelése és nyilvánulásai iránt helyesebb felfogás foglal tért; legalább 1873-ban tetemesen kevesebb a följelentett vétségek száma, mint a közvetlenül megelőzőtt 1872-ki évben, a midőn 74, ellenben 1873-ban csak 51 följelentés tétetett sajtóvétség miatt; vajjon azonban a följelentéseknek ezen kevesbedése a sajtót kezelő organumok higgadtabb eljárásának, vagy nem inkább-e azon körülménynek kifolyománya, hogy a lanyha, erélytelen eljárás főleg magánrágalmazások ügyében eskütteink részéről eddig tapasztalt indokolatlan engedékenység sokat visszatartoztat sértett becsületük bíróság útján való érvényesítésétől, egy két évi adat után teljes határozottsággal nem ítélhető meg ugyan, de a két évi eskütszéki működés eredménye nagyon is sejteti, hogy ezen utóbbi körülménynek is, úgy látszik, tetemes része van a följelentések apasztásában.

Mily lanyha t. i. e tekintetben nálunk az eljárás következő adatokból tűnik ki; volt följelentve sajtóvétség:

	1872.	1873.
közvádlói panasz folytán	10	7
magán panasz »	64	44
együtt:	74	51

ezen följelentésekből 1872-ben 70 és 1873-ban 47 a vizsgálat megindítása által intéztetett el, de a megindított vizsgálatok

közül 1872-ben csak 26 és 1873-ban 21 végleg fejeztetett be, tehát az előbbi évben 44 vizsgálati eset (63°/_o), az utóbbiban 26 (55.3^o/_o) nem lett befejezve: és így még 1873-ban is, hol annnyival kevesebb vétség lett feljelentve, azoknak fele része sem talált végelintézt; ily lassu, késedelmes, mondhatni megbocsáthatlan lanyhaságu eljárás csakugyan maga is képes sokat visszatartóztatni attól, hogy sértett becsületük helyreállítását ez uton megkíséreljék.

Még feltünőbb pedig a megindított vizsgálatok és a végtárgyalások eredménye; így a sajtóvétségek miatt elég csekély számmal megindított vizsgálatoknak befejezése történt:

	1872.	1873.
a kereshetőség leszállítása által	14	5
a végtárgyalás megtartása »	12	16
együtt:	26	21

összesen tehát sajtóvétségi végtárgyalás Magyarországon 1872-ben 12 és 1873-ban 16 volt, és ez alkalommal az előbbi évben egészben csak 3, az utóbbi évben 4 vádlott találatott vétkesnek, a felmentések mindkét évben épen 75°/_o-ot tettek, hozzávaló, hogy a négy egyén közül, kik 1873-ban sajtóvétség miatt el lettek itélve, csak egy volt, ki magán személy becsületlenítése miatt, a többi három közhatóságok rágalmazása miatt találatott vétkesnek. Hogy ily körülmények közt a sértett félnek még a legflagransabb becsületsértés eseteiben sem igen lehet kedve sajtóper utján megkísérteni a sérelem orvoslását, tenyeren fekszik. Ezzel eskütteink még a sajtószabadságnak is rossz szolgálatot tesznek, mert a legszemtelenebb rágalmazásnak, a legkirívóbb sajtógarázdálkodásnak kényszerű eltűrése általános közönyt szül a sajtó kifakadásai iránt, mi lassankint a nagy közönségben még a józan sajtó erélyesb enunciatiói iránti fogékonyságot is, ha nem is végképen elfojtja, de tetemesen eltompítja, ezzel pedig elvesz éle azon egyedüli fegyvernek, melylyel a közvéleménynek legjogosultabb képviselője, a napi sajtó, a visszás állami és társadalmi intézmények sikeres megtámadására bír.

A kihágásokat illetőleg, ezek felette bő rovatot

képeznek bünvádi statistikánkban, pedig akár tekintve az évi följelentéseknek, valamint a vádlott személyek számát, akár tekintve a vétkeseknek talált egyéneknek nagy seregét, szomorú észlelet, hogy annyi törvényszegés fordul elő hazánkban, és még leverőbb azon további tapasztalás, hogy nagy része a kihágásoknak oly természetű, melyek által igen fontos állami és társadalmi érdekek veszélyeztetettek látszanak.

Bíróságaink működése a kihágások terén következő adatokból tűnik ki:

	1872.	1873.	
a följelentések száma	141,827	165,009	— %
elintéztetett tárgyalás nélkül	16,461	35,088	21.3 »
» » alapján	87,622	86,727	52.6 »
elintézetlen maradt	37,744	43,194	26.1 »

tehát 1873-ban több mint negyedrésze a följelentéseknek nem találta elintézését!

A vádlott személyeket illetőleg, kiknek száma 1872-ben 157,146 és 1873-ban 176,023-ra ment, következő volt a bírói eljárásnak az eredménye:

	1872.		1873.	
a vizsgálat megszüntetett	24,546	15.6 %	33,818	19.2 %
büntetlennek nyilvánítatott	9,226	5.9 »	12,099	6.8 »
felmentetett	12,536	8.0 »	13,261	7.5 »
elítéltetett	71,757	45.7 »	72,193	41.1 »
meghalt	201	0.1 »	405	0.3 »
megszökött	241	0.2 »	312	0.1 »
a tárgy. függőben maradt	38,639	24.5 »	43,935	25.0 »
összesen:	157,146		176,023	

Tehát a vádlottaknak éppen egy negyed része irányában sem lett befejezve a tárgyalás, mi új szülő bizonyíték törvénykezésünk rendezetlensége mellett.

Mennyiben öregbedett vagy fogyatkozott ujabban a kihágás miatt bevádolt és elítélt személyek létszáma, bajos meghatározni, a törvénykezésben beállott változások erre lényegesen hatván ki; így például az által hogy több kihágási eset, mely előbb közhatalóságilag lett megfenyítve utóbb a bíróságok illetősége alá vonatott, hogy a jövedékmegrovíditések most szintén bíróságilag tárgyaltnak, a bevádolt és elítélt személyek száma teteme-

sen növekedett, a nélkül, hogy ebből a közerkölcsi állapotok rosabbodása lenne leszármaztatható ; így volt az egész magyar birodalomban :

	1864.	1865.
a kihágás miatt bevádoltak száma	80,191	81,670
a » » elítéltek »	45,858	50,943

Az 1867—70-ig terjedő adatok, hézagoss, töredékes voltuknál fogva szintén nem alkalmasak arra, hogy azokból egybehasonlítás által az utóbbi időnek ebbeli hullámzása bizton lenne felismerhető ; ezen adatok szerint lett volna Magyar-Erdélyben kihágás miatt és pedig :

	bevádolva	elítélve
1867.	62,518	40,702
1868.	105,011	72,079
1869.	105,637	72,549
1870.	79,771	53,330

Szintoly kevésbé lehet Ausztriával párhuzamot vonni, mert ott is nagy része a kihágásoknak, melyek nálunk a bíróságok körébe utaltattak, közhatóságilag fenyttenek meg ; vajjon azon jelentékeny hátralékok, melyek e téren nálunk mutatkoznak, nem javálnák-e azoknak szintén a közhatóságok körébe való utalását, egy két évi adat után még teljes határozottsággal nem vitatható, de maga a dolog természetében fekszik, hogy az amugyis fontos egyéb teendőkkel elhalmazott bíróságok csekélyebb törvényszegések miatt ne vétessenek tulságosan igénybe, azoktól megszabadulva annál serényebben, annál gyorsabban járhatnának el oly ügyekben, melyek komoly fontolást és behatóbb tárgyalást igényelnek.

A felmentések számaránya a kihágásoknál jóval mérsekeltebb mint a büntetteknel, mert ha a büntetlennek nyilvánított és a bizonyítékok elégtelenségénél fogva felmentett egyéneket együvé vesszük, csak 14.3%-át teszik a vádlottaknak, míg ezen arány a büntett miatt bevádoltaknál egész 32.4%-ig emelkedik : ez oly észlelet, mely másutt is tapasztalható és abban látszik lelni megfejtését, hogy egyrészt gyakoriabb az elkövetett büntető cselekvénynek bevállása, másrészt hogy a kevésbé súlyos büntetések kiszabásánál azon félelem, hogy talán ártatlan fog sujtatni, nem gyakorol oly nyomást a

biróságra, mint szemben az annyival érzékenyebb büntetést maga után vonó büntettekkel; noha sok országban, mint például Németalföldön, és Ausztriában is, éppen az ellenkező tapasztalás tehető; ott és sok más országban a kihágások eseteiben inkább magasabb a felmentések számviszonya, mint a büntettek eseteiben, nyilván mert azoknak büntetlenségétől kevesebb veszély várható, mint a büntettek büntetlenségétől.

A kihágások nemét tekintve ugyanazon sajnós tapasztalás áll elő, hogy nem annyira a vagyónbiztonság, mint az emberi élet, a közerkölcsiség stb. ellen irányulnak; ezen törvényszegéseknek forrását is kevésbé az anyagi szükségben kell keresnünk, mint inkább az indulatosságban és erőszakoskodásra való féktelen hajlamban, így elítéltetett:

	1872.	1873.	
az élet és testi biztonság elleni kihágás miatt	27,420	27,294	37.9%
a vagyónbiztonság elleni kihá- gás miatt	14,775	17,052	23.6 »
a mezői rendőrség elleni kihá- gás miatt	15,795	11,074	15.2 »
a jövedékek elleni kihágás miatt	4972	7373	10.2 »
közcsend, rend, közintézkedé- sek elleni kihágás miatt	4269	4426	6.1 »
a becsületbiztonság elleni kihágás miatt	2185	3372	4.7 »
a közerkölcsiség elleni kihá- gás miatt	2271	1428	2.0 »
közhivatali kötelesség elleni kihágás miatt	34	82	0.1 »
a vadászati törvények elleni kihágás miatt	22	64	0.1 »
a sajtótörvények elleni kihá- gás miatt	5	1	0.0 »
a kiskorúak büntetetei mint kihágások	9	27	0.1 »
összesen:	71,757	72,193	

Ha ennél fogva a vagyónbiztonság ellen közvetlenül el-
M. T. Akad. Ért. A Társad. Tud. köréből. 1875. 4

követett kihágásokhoz még a mezei rendőrség ellen intézett merényleteket is számítjuk, jöllehet azok is gyakran nem haszonlesésből, hanem pusztá erőszakoskodási indulatból követetnek el, ha oda továbbá még a jövedékek megrövidésére célzott, mint merőben haszonvágýból származó kihágókat is számítjuk, még nem egészen felerésze az elítélteknek (49%) birvágý által, több mint felerésze pedig más indok által bira-
tott a törvény megszegésére; jelesen leverő azon roppant ösz-
szege az elítélteknek, kik az élet és testi biztonság ellen elkö-
vetett kihágás miatt vonattak fenyítés alá, az egyik és másik
évben több, mint 27,000 egyén ily kihágás miatt ítéltetvén el;
szintúgy sajnos mérvben jelenkeznek a közcsend, rend és a
közintézkedések elleni kihágások, mindegyik évben az e miatt
elítéltek meghaladják a 4000-et; a becsület-biztonság és köz-
erkölcsiség elleni kihágások miatt elítéltek száma is, együtt
véve, szintén a 4000-et jóval túlhaladják.

A mi a kihágás miatt elítéltekre szabott büntetéseket
illeti, újra bíróságainknak a körülmények által alig igazolt
enyhe felfogásával találkozunk, a szabadság-büntetéseknek
mérve, melylyel legnagyobb része a kihágásoknak szokott
megfenyittetni, alig látszik arányban lenni azoknak súlyos
voltával, így el lett ítélve:

	1872.	1873.	
3 hónál tovább terjedő fogságra	1170	277	0.4%
1 » » » »	3697	3147	4.4 »
1 hétnél » » » »	18,878	18,425	25.5 »
ennél kevesebb » » » »	24,239	24,772	34.3 »
pénzbírságra	19,668	21,810	30.2 »
ítéletileg megdorgáltatott	3770	3470	4.8 »
házi fenyítésre adatott	335	292	0.4 »
összesen:	71,757	72,193	

tehát nem több mint 30%-a az elítélteknek egy hétnél tovább
tartó fogsággal lett megilletve, és azok közt 25.% egy hóna-
pon aluli fogsággal; ha meggondoljuk, hogy 1873-ban nem
kevesebb mint 27,294 személy az élet és testi biztonság ellen,
4426 a közrend és intézkedések ellen, 1428 a közerkölcsi-
ség ellen elkövetett kihágás miatt, összesen tehát 33,148 egyén
oly cselekvény miatt lón elítélve, mely által magasabb társa-

dalmi érdekek kockáztatva voltak, és hogy másrészt ugyanazon évben összesen csak 21,849 egy héten túl terjedő fogsággal, sőt azok közül épen csak 3424 egy hónál tovább tartó, 18,425 ellenben annál rövidebb idejű fogsággal lett megfenyítve, magától szembe szökik a bűnös cselekvények és a kiszabott büntetések közti nagy aránytalanság; hogy bíróságaink részéről nem fejtetik ki kellő szigor, még világosabban tűnik ki azon körülményből, hogy egy-egy évben 24,000-nél több elítélre egy héten aluli fogság méretik; vagy a fenytetés alá vont kihágás könnyebb természetű törvényszegések, és akkor kár irányukban a bírósági nagy apparatust mozgásba tenni, azok jóval inkább a közhatóságok körébe valók levén, vagy a bírói üldözésnek méltán tárgyát képező bűnös cselekvények megítélése nem történik azon komolysággal, azon bírói szigorúsággal, melyet a társadalmi érdekek teljes megővése okvetlenül követel.

Abból, hogy 1872-ben 19,668 és 1873-ban 21,810 egyén pénzbírságra ítéltetett, midőn a jövedékek megrövidítése miatt csak 4972 illetőleg 7373 egyén lett elmarasztalva, méltán az következtethető, hogy nem csak jövedéki, hanem egyéb kihágások eseteiben is merőben pénzbírságok alkalmaztatnak, mi újra arra mutat, hogy vagy az elkövetett kihágás nincsen arra minősítve, miszerint bíróságilag vonassék fenytetés alá, vagy hogy a büntetés neme nem felel meg a vétkekesség természetének. A mi jelesen a jövedékek ellen intézett kihágásokat illeti, kár, hogy a miniszteri tudósításban nincsen kimutatva, mennyire rúg a bírság fejében befolyt pénzüsszeg; az absolut kormány idejében e czímen évenként mintegy 2—3 millió forint szedetett be, de akkoron jövedékrövidítés miatt évenként 15—17000 egyén ítéltetett el a magyar korona területén, holott az újabb adatok szerint Magyarországon alig felerésze e nagy számnak a miatt marasztaltatik el; vajjon ezen magában mindenestre örvendetes számcsökkenés onnan ered-e, mivel a magyar népben az akkori alkotmányellenes megadóztatás által mintegy mesterségesen táplált azon érzet, mely az államjövedék irányában minden csalásban, minden megrövidítési fondorkodásban inkább hazafias cselekvényt, mint kárhozatos bűnmerényletet vélt találni,

most már szemben az alkotmányos uton létrejövő adókkal, lassankint az ellenkező nézetnek kezd tért engedni, vagy onnan ered-e, hogy hason felfogás még most is az eljáró közegeket indokolatlan elnézésre, lanyha eljárásra indítja, a közlött adatokból ki nem deríthető, hanem az utóbbi feltételezés némi jogosultságot nyer azon szomorú tapasztalás folytán, mely az adóhátralékok behajtása körül nálunk a legujabbig elég boszantó mérvben vala szerezhető.

Ha az eddig felhozottak után végül a kihágásokat a büntettek- és vétségekkel összecsoportosítjuk, noha azokkal sem tekintve társadalmi kihatásukat, sem tekintve a közbátorlétre azokból háruuló veszélyt, egy kathegóriába nem sorolhatók, de a mennyiben a kihágások miatt vád alá került és elítélt személyek a bűnügyi viszonyok megvilágítására szolgálnak, és így a kihágások is a bűnvádi statistika egyik kiegészítő alkatelemét képezik, akkor újabb adataink fonalán Magyarország büntetőügyi viszonyaira nézve következő végeredményekre jutunk.

A mi az összes büntetőügyi följelentéseket illeti, melyek a két utolsó év folyamában tétettek, ezeknek száma következő volt, és pedig:

	1872.	1873.	növekvés vagy csökkenés
büntett miatt	36,999	40,782	+ 3783
sajtó vétség miatt	74	51	— 23
kihágás miatt	118,478	127,896	+ 9418
együtt:	155,551	168,729	+ 13,178
elintéztetett:	136,238	161,037	+ 24,799

Mig tehát a följelentések száma 1873-ban a megelőzőtt évhez képest 13,178-al vagyis 8.5%-al növekedett, mely körülménynél valamint az utóbbi egybevetéseknél is mindenkor figyelembe veendő, hogy az 1872-ki adatok sem Fiuméra és kerületére, sem a polgárosított magyar határörvidékre nem terjednek, holott az 1873-ki adatok az összes mai értelembeni Magyarországra vonatkoznak: az elintézések száma 24,799-el vagyis 18.2%-al növekedett, mi első pillanatra azon következtetésre látszik jogosítani, hogy bíróságaink tevékenysége jóval

magasabb arányban emelkedett, mint a munkaosztalék, de egészen más színben tűnik fel, ha a történt elintézesek nem pusztán azon év folyamában történt új följelentésekre, hanem helyesebben az összes följelentési esetekre vonatkoztatnak, melyek, habár mint az előbbi évből visszamaradtak lettek volna tárgyalandók, mert így egészen más eredmény áll elő, és az elintézetlen maradt följelentések száma ily összeállítás mellett 1873-ban szemben a megelőzőtt évvel nem csak hogy nem apadt, hanem még tetemesen emelkedett, így a büntett, sajtóvétség és kihágás miatti összes

	1872.	1873.
följelentések száma volt	200,164	242,743
abból elintéztetett	136,238	161,073
maradt elintézetlenül	63,926	81,706

vagy is az összes följelentéseknek: 31.9%-ja 33.6%-ja tehát a hátralékok sem általán sem viszonylag nem kevesbedtek, hanem inkább öregbültek.

A vádlottak összes száma volt:

	1872.	1873.	több vagy kevesebb
büntett miatt	40,149	48,848	+ 8699
sajtóvétség miatt	15	12	— 3
kihágás miatt	157,146	176,023	+ 18,877
együtt:	197,310	224,883	+ 27,573 = 14%

Az elítéltek összes száma volt:

	1872.	1873.	több vagy kevesebb
büntett miatt	16,504	20,976	+ 4472
sajtóvétség miatt	3	4	+ 1
kihágás miatt	71,757	72,193	+ 436
együtt:	88,264	93,173	+ 4909 = 5.6%

Feltéve, hogy Magyarország lakossága az 1870-ki népszámlálás óta úgy, mint normalis időben, évenként egy százalékkal növekedett és ennek folytán 1873-ban 13.990,589 főre ment, azon évben minden 62 lélekre jött egy vádlott és minden 150-re egy elítélt. h)

Más államokkal való egybevetés alig képes biztos mérvet szolgáltatni a büntettség nagyobb kisebb terjedtségének

h) Ha itt is Keleti által az 1872-ki év végén kiszámított 13,732,460 főnyi népességet vesszük fel, akkor minden 61 lélekre egy vádlott és minden 147-re egy elítélt jön.

helyes megítélésére, minthogy némely országban a törvényellenes cselekvények számos esetei mint egyszerű rendőri kihágások, a közhatóságok, másutt a bíróságok körébe vannak utalva, mi roppant különbséget okoz a számeredményre nézve; hozzájárul, hogy sok függ attól, miféle időszakok vétetnek alapul az összehasonlításra; ha a büntett, vétség és kihágás miatt valóban elítéltek számviszonya, a mint az *Le g o y t* összeállítása szerint az 1850—1860-ki évtized átlaga szerint a nagyobb európai államokban mutatkozik, a hazánkban találttal összehasonlítatik, a magyarországi arányviszony igen kecsegtetőnek látszik, másutt aránylag kétszer háromszor nagyobb levén az elítéltek számaránya, így *Le g o y t* összeállításai szerint jönné egy elítelt:

	lakóra		lakóra
Spanyolországban	81.s	Angolhonban	47.s
Németalföldön	71.s	Poroszországban	22.9
Belgiumban	58.1	Hannoverában	12.s
Franciaországban	55.1	stb. stb.	

holott nálunk csak 150-re esik egy elítelt, de ezen egybevetésből semmi következtetés nem vonható le akár a viszonylagos criminalitás intensitására, akár a közerkölcsiség átlagos niveaujára nézve; hány mezei és erdei károsítás szerepel például az igazságügyet szigoruan kezelő ország bűnlajstromában, mely másutt nem csak a birói üldözésnek nem, hanem még a rendőri fenytésnek sem tárgya; az elítélteknek comparativ megfigyelése legfeljebb az igazságügy kezelésében mutatkozó szigor nagyobb kisebb mérve iránt nyujthat tájékoztató támpontokat, és e tekintetben csakugyan hazai bíróságainknak ez értekezés fonalán már többször hangsúlyoztatott lágysága számadatilag derül ki, 1873-ban 224,883 vádlott mellett csak 93,173 elítelt jelenkezvén, vagyis a vádlottaknak csak 40 százaléka, azaz kétötödrésze itéltetvén el.

A büntetésre méltó cselekvények nemét tekintve, a büntett, sajtóvétség vagy kihágás miatt elítelt személyek a két évben következő általános és viszonylagos számokban jelenkeznek; elítéltetett:

	1872.	1873.
bűnös cselekmény neme	általán	általán
államkötelék ellen	78 0.1 ^o / _o	81 0.1 ^o / _o

	1872.		1873.	
	általán		általán	
közintézkedés ellen	6745	7.6%	14,925	16.0%
vallás és közerkölcösiség ellen	2510	2.9 »	1709	1.9 »
ember élet és testi épség ellen	32,518	36.9 »	33,413	35.9 »
személyi szabadság ellen	16	—	6	—
becsület ellen	2227	2.5 »	3421	3.7 »
vagyon ellen	44,170	50.0 »	39,591	42.4 »
kiskorúak büntettei	—	—	27	—
összesen:	88,264		93,173	

ezen összevonásból még jobban felismerhető bünvádi statisztikánk fő jellege, jóval több mint egy harmada az elítélteknek az emberi élet és testi épség ellen elkövetett sértés miatt, és 16 száz közül közintézkedés elleni vétkezés miatt lakolt, míg a vagyonbátorság ellen irányzott törvényellenes cselekvények miatt nem több mint 42 száz közül vonatott fenyítés alá.

A szabott büntetések pedig egyetemleg következő ábrát tüntetnek fel, elítéltetett:

	1872.		1873.	
halálra	17	0.1%	20	— %
szabadságbüntetésre	64,471	73.0 »	67,577	72.5 »
vagyonbüntetésre	19,669	22.3 »	21,811	23.4 »
szabadság és vagyonbüntetésre	2	—	3	—
megdorgálásra, házi fenyítékre	4105	4.6 »	3762	4.1 »
együtt:	88,264		93,173.	

V. Szám. Nevezetes per lőcsei polgárok között 1421—1429. Wenzel Gusztávtól. 1873. 34 l.	20 kr.
VI. Szám. Révai Ferencz nádori helytartó fiainak hazai és külföldi iskoláztatása 1538—1555. Frankl Vilmostól. 1873. 94 l.	50 kr.
II. Szám. Diósgyőr egykori történelmi jelentősége. Wenzel Gusztávtól. 1873. 82 l.	50 kr.
II. Szám. Adalékok Bethlen Gábor szövetkezéseinek történetéhez. Szilágyi Sándortól. 1873. 96 l. Egy táblával.	60 kr.
X. Szám. Emlékbeszéd Érdy János felett. Nagy Ivántól. 1873. 26 l.	20 kr.
X. Szám. A székelyek alapszerződése. Balássy Ferencztől. 1873. 57 l.	40 kr.

Harmadik kötet. 1873.

I. Szám. Egy főbenjáró per a XVII. századból. Nagy Ivántól. 1873. 33 l.	20 kr.
II. Szám. Adalék 1352-ből az Arany Bulla néhány czikkének alkalmazásához és magyarázásához. Wenzel Gusztávtól. 1873. 15 l.	10 kr.
II. Szám. Adalék az erdélyi százszok történetéhez az Andreanum előtti időből. Wenzel Gusztávtól. 1873. 24 l.	15 kr.
V. Szám. Trentsini Chák Máté és kortársai. Botka Tivardartól. 1873. 71 l.	45 kr.
V. Szám. Rajzok Erdély államéletéből a XVIII. században. Szilágyi Ferencztől. 1873. 135 l.	1 frt.
VI. Szám. Tanulmányok a góthok művészetéről. Henszlmann Imrétől. 1874. 24 l. egy képtáblával	20 kr.
II. Szám. A magyarországi avar leletekről. Pulszky Ferencztől. 1874. 12 l.	10 kr.
II. Szám. Felsőbüki Nagy Pál emlékezete. Tóth Lőrincztől. 1874. 64 l.	50 kr.
X. Szám. Palugyay Imre emlékezete. Keleti Károlytól. 1874. 10 l.	10 kr.
X. Szám. Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen a XIV. és XV. században. Fraknói Vilmostól. 1874. 92 l.	50 kr.

Negyedik kötet. 1874.

I. Szám. Nápolyi történelmi kutatások. Óváry Lipóttól. 1874. 17. l. Ára	12 kr.
II. Szám. Stibor Vajda. Életrajzi tanulmány. Wenzel Gusztáv rendes tagtól	1 frt 30 kr.
II. Szám. Júda, Izrael és Áram. Történelmi tanulmány. Beöthy Leótól	60 kr.
V. Szám. Az egri vár 1867-diki feladásának alkupontjai és a törökök maradványai Egerben. Balássy Ferencz lev. tagtól	30 kr.
V. Szám. A pelaszg kérdés mai állása a jobbágyság a helleneknél és rómaiaknál. Ribáry Ferencztől.	30 kr.

ÉRTEKEZÉSEK

a társadalmi tudományok köréből.

Első kötet. 1867—1870.

I. Szám.	Az uzsora törvényekről. Szinovácz György től. 1867. 17 l.	Ára 12 kr.
II. Szám.	A magyar mezőgazdaság. Keleti Károlytól. 1867. 19 l.	12 kr.
III. Szám.	A nemzet szellemi élete a párisi kiállításon. Dr. Konek Sándortól. 1868. 42 l.	30 kr.
IV. Szám.	A magyar Korona országainak legújabb népesedési mozgalmai. Dr. Konek Sándortól. 1868. 52 l.	35 kr.
V. Szám.	Jogtudomány s nemzetgazdaságtan. Kautz Gyulától. 1868. 38 l.	25 kr.
VI. Szám.	A statistika hivatalos és tudományos művelése. Keleti Károlytól. 1868. 41 l.	30 kr.
VII. Szám.	A római jog s az újabbkori jogfejlődés. Pulszky Ágostontól. 1869. 27 l.	20 kr.
VIII. Szám.	Gaius. Rentmeister Antaltól. 1869. 116 l.	70 kr.
IX. Szám.	Zádor György magyar akadémiai tag emlékezete. Tóth Lőrincztől. 1869. 26 l.	25 kr.
X. Szám.	A törvénykezés reformja. Ökröss Bálinttól. 1869. 18 l.	25 kr.
XI. Szám.	A büntetés rendszerről általában, különösen a halálbüntetésről Poroszországban. Csatskó Imrétől. 1870. 26 l.	25 kr.
XII. Szám.	A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása. Baintner Jánostól. 1870. 37 l.	25 kr.

Második kötet. 1870—1874.

I. Szám.	A fogyasztási egyletek. Dr. Vécsey Tamástól. 1870. 59 l.	40 kr.
II. Szám.	Az emberi öntudat jelen fokáról. Dr. Barsi Józseftől. 1870. 27 l.	20 kr.
III. Szám.	Kassa város parketkészítése a XV. század kezdetén. Wenzel Gusztávtól. 1870. 43 l.	20 kr.
IV. Szám.	Emlékezés Császár Ferencz tiszteli tag fölött. Dr. Suhayda Jánostól. 1871. 12 l.	10 kr.
V. Szám.	Szemle a magyar jogászyülések munkássága s eredményei felett. Tóth Lőrincztől. 1872. 88 l.	55 kr.
VI. Szám.	Modern alkotmányos monarchiai intézmények. Ladányi Gedeontól. 1873. 28 l.	20 kr.
VII. Szám.	Emlékezés Rau Károly Henrik felett. Kautz Gyulától. 1873. 16 l.	10 kr.
VIII. Szám.	A nemesség országgyűlési fejenként való megjelenésének megszűnése. Hajnik Imrétől. 1873. 18 l.	12 kr.
IX. Szám.	A részvénytársulati ügy törvényhozói szempontból. Dr. Matlekovits Sándortól. 1873. 32 l.	20 kr.
X. Szám.	Mezőgazdasági statistika a nemzetközi kongresszusokon. Keleti Károlytól. 1874. 32 l.	20 kr.
XI. Szám.	A székel kérd. Galgóczy Károlytól. 1874. 24 l.	15 kr.
XII. Szám.	Az emberi élet-tartam és a halandóság kiszámításáról; 4 graphicus rajzzal. Körösi Józseftől. 1874. 52 l.	50 kr.

Harmadik kötet. 1875.

I. Szám.	A kényszer-egység a csődeljárásban. Apáthy Istvántól. 1875. 25 l.	18 kr.
II. Szám.	Quelet emlékezete. Keleti Károlytól. 1875. 24 l.	10 kr.